

مطالعه تطبیقی منشورهای منتخب اخلاق حرفه‌ای معماری در ایران و کشورهای غربی

محمد باقر ولی‌زاده‌اوغانی^۱، لیلا مدقالچی^۲، حامد بیتی^۳ و مینو قره‌بگلو^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۳/۸، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۵/۳

DOI: 10.22047/ijee.2024.460052.2085

DOR: 20.1001.1.16072316.1403.26.104.1.2

چکیده: اخلاق و منشورهای اخلاقی تأثیر مستقیم بر کیفیت معماری دارد. هدف این پژوهش مطالعه تطبیقی منشورهای منتخب اخلاق حرفه‌ای معماری در ایران و غرب جهت بهبود و ارتقای منشورهای اخلاقی معماری در ایران است. این پژوهش از نوع مطالعات تطبیقی است و برای نیل به هدف پژوهش، ابتدا اصول اخلاق حرفه‌ای با تکیه بر مبانی نظری و پیشینه استخراج شده است. سپس با رویکرد قیاسی به تحلیل محتوای منشورهای اخلاقی معماری در پنج منشور اخلاق معماری در غرب و دو منشور اخلاق معماری در ایران اقدام شده است. مقایسه دو منشور اخلاقی در ایران با پنج منشور اخلاق مورد مطالعه، نشان می‌دهد که از لحاظ فراوانی مؤلفه‌های اخلاقی منشور اخلاقی مهندسی ساختمان نسبت به منشور اخلاقی جامعه مهندسان مشاور، با منشورهای غربی مشابهت بیشتری دارد. محتوای بسیاری از مؤلفه‌های اخلاقی در این منشورها یکسان و هم‌مفهوم است و در برخی موارد بر اساس زمینه و مسائل غیر اخلاقی موجود در معماری و حوزه ساخت و ساز کشور موردنظر، دارای برخی اصول اخلاقی منحصر به فرد هستند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که منشورهای اخلاقی بیشتر در راستای تأمین منافع خود حرفه تدوین شده‌اند. بازنگری منشورهای اخلاقی معماری باید علاوه بر تأمین منافع حرفه معماری و معماران، به ارزش‌ها و کرامت انسانی توجه ویژه داشته باشد.

واژگان کلیدی: اخلاق، اخلاق حرفه‌ای، منشور اخلاق، معماری.

۱- پژوهشگر دوره دکتری معماری اسلامی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران.
mb.valizadeh@tabriziau.ac.ir

۲- دانشیار گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران (نویسنده مسئول).
l.medghalchi@tabriziau.ac.ir

۳- دانشیار گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران.
h.beyti@tabriziau.ac.ir

۴- استاد گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران.
m.gharehbaglou@tabriziau.ac.ir

۱. بیان مسئله

اخلاق از مهمترین مباحث در حرفه معماری است. در دهه‌های اخیر، بسیاری از محققین بر همبستگی اخلاق و معماری تأکید کرده‌اند (Spector, 2001; Fox, 2008). از نظر توماس فیشر، معماری دارای مسائل ویژه‌ای است که آن را از هنرها و علوم دیگر متمایز می‌کند. او مدعی است که راه شناسایی اخلاق معماری این است که عمل معماری و در نتیجه، معمار را به عنوان عامل اخلاقی و نه صرفاً اپراتور قانونی یا حرفه‌ای، در مرکز تمرکز قرار دهیم (Moran et al., 2019). اخلاق حرفه‌ای به عنوان یک مزیت رقابتی در سازمان‌ها و نهادها مطرح می‌شود. تحلیل اخلاق حرفه‌ای نیازمند تعریف اخلاق حرفه است (Gharamaleki et al., 2011). «اخلاق مجموعه‌ای از صفات روحی و باطنی انسان است، که از خلیات درونی انسان ناشی می‌شود» (Anvari, 2002). «واژه حرفه کاربردهای فراوان دارد و مراد از آن شیوه برتر شغل است و حرفه‌ای کسی است که به اخلاقیات آشناست و احترام می‌گذارد» (Gharamaleki et al., 2011). یکی از اهداف اخلاق حرفه‌ای ارائه منشورها و دستورالعمل‌های اخلاقی به حرفه‌ای‌ها برای راهنمایی بهتر آن‌ها است (Pan et al., 2022). منشورهای اخلاقی از نظر مسئولیت اجتماعی، به عنوان ابزاری عملی چگونگی حفظ و تنظیم رفتار سازمان‌ها را نسبت به ذی‌نفعان خود و همچنین برای ایجاد یک فرهنگ اجتماعی مسئولیت‌پذیر ارائه می‌دهند. در سه دهه گذشته علاقه پژوهشی به منشورهای اخلاقی در سراسر جهان افزایش یافته است (Caha et al., 2021). در جوامعی چون ایران، اخلاق حرفه‌ای نه در سطح بنگاه‌ها و سازمان‌ها، تولد یافته و نه در مراکز دانشگاهی و حوزوی توسعه پیدا کرده است (Gharamaleki et al., 2011).

در معماری علی‌رغم اهمیت اخلاق، فعالیت‌های غیراخلاقی بزرگترین نگرانی در صنعت ساخت و ساز عنوان شده است (Amoah & Steyn, 2023). در سال ۲۰۰۱ ادعا شده است که موقعیت اخلاقی حرفه معماری و رسالت اخلاقی معماری در رابطه با جامعه در طول ۲۵ سال گذشته کاهش یافته است (Spec-tor, 2001). مطالعات بعدی حاکی از این هستند که این روند ادامه دارد. به طور کلی صنعت ساخت و ساز از نظر اخلاقی اعتبار ضعیفی دارد و بسیاری از کشورها از این مصیبت رنج می‌برند (McCarthy, 2012). پژوهش‌های متعدد انجام یافته در حیطه اخلاق ساخت و ساز و معماری در کشورهای مختلف بیانگر این موضوع بوده است (Vee & Skitmore, 2003; Azhar et al., 2011; Dindi et al., 2018). در ایران نیز صاحب‌نظران از کم‌توجهی به اخلاق در حرفه معماری (Afshar Naderi, 1998; Hashemi, 2000) و عدم ارتباط فعالیت حرفه‌ای با شایستگی‌های اخلاقی معماران در معماری معاصر ایران سخن رانده‌اند (Hojjat, 2012; Qayyoomi Bidhendi, 2011).

مطابق با تحقیقات انجام یافته، فقدان اخلاقیات تأثیر مستقیم و منفی بر کیفیت ساخت و ساز

دارد و حمایت و توجه به اصول اخلاقی نه تنها نگرانی‌های مربوط به شهرت و اعتبار را افزایش می‌دهد، بلکه تأثیر مستقیمی بر کیفیت کار و هزینه دارد (Abdul-Rahman et al., 2010). بنابراین تقاضا برای اصول و منشورهای اخلاقی در معماری، سازمان‌های ساختمانی و صنعت ساخت و ساز ضروری است (Vee & Skitmore, 2003; Ho, 2010). منشورهای اخلاق حرفه‌ای توسط نهادهای مختلف حاکمیتی حرفه‌ای در قالب آیین‌نامه‌های اخلاقی و دستورالعمل‌های عملی به عنوان مجموعه‌ای از قوانین برای هنجارها و معیارهای اجتماعی ارائه شده‌اند. در حیطه مهندسی، مؤسسات و نهادهای مختلف در رشته‌های مرتبط با ساختمان به ارائه منشورهای اخلاقی کرده‌اند.^۱ از تأثیرگذارترین این نهادها در معماری می‌توان به مؤسسه سلطنتی معماران بریتانیا^۲ و مؤسسه معماران آمریکایی^۳ اشاره کرد که اداره حرفه معماری و پیشرفت دانش و معیارهای اخلاقی را تضمین می‌کند (Appelbaum & Lawton, 1990). این منشورها، تعهدات معماران را در قبال کارفرما، جامعه، حرفه، همکاران و محیط زیست نشان می‌دهد (AIA, 2020) و تأثیرات مثبت و ملموسی بر افزایش بهره‌وری و کارایی جامعه حرفه‌ای داشته است (Palchoudhury, 2016). در ایران نیز قواعد اخلاقی و فقهی یکی از مهمترین اصول در تدوین ضوابط معماری و شهرسازی بوده است و نظام‌نامه رفتار حرفه‌ای اخلاقی در مهندسی ساختمان و آیین اخلاق حرفه‌ای مهندسان مشاور در این راستا تدوین شده‌اند (Safari et al., 2021). البته یادآوری این نکته ضروری است که پیشینه منشورهای اخلاقی در ایران را می‌توان در فتوت‌نامه‌های به جا مانده و همچنین اصول اخلاقی مستخرج از آموزه‌های اسلامی جست و جو کرد که موضوع بررسی این پژوهش نبوده است.

مقایسه منشورهای اخلاقی معماری ایران با کشورهای پیشرو و توسعه یافته این امکان را می‌دهد که علاوه بر آگاهی از تغییرات در نظام‌نامه‌های اخلاقی، از محتوای منشورهای اخلاق حرفه‌ای این کشورها برای بهبود و ارتقای نظام‌نامه اخلاقی معماری در ایران متناسب با بستر فرهنگی آن، بهره گرفت. بر این اساس این پژوهش با تحلیل محتوای منشورهای اخلاقی منتخب به مطالعه تطبیقی منشورهای اخلاق حرفه‌ای معماری در ایران و غرب پرداخته و شباهت‌ها و تفاوت‌های منشورهای اخلاقی معماری ایران را با منشور کشورهای پیشرو در زمینه اخلاق حرفه‌ای معماری مورد تحلیل و بررسی قرار داده است. در این راستا برای دستیابی به هدف پژوهش سئوالات زیر قابل طرح است:

۱. مؤلفه‌های اخلاقی مورد تأکید در منشورهای اخلاقی منتخب چیست؟
۲. چه تفاوت‌ها و شباهت‌هایی در منشورهای منتخب اخلاقی معماری در ایران و کشورهای توسعه یافته وجود دارد؟

۱- از مهمترین این سازمان‌ها می‌توان به انجمن مهندسان عمران (ASCE)، مؤسسه آمریکایی مهندسان برق (AIEE) و مهندسان مکانیک آمریکا (ASME) اشاره کرد که به تدوین و ارائه منشورهای اخلاقی اقدام کرده‌اند. در این پژوهش، منشورهای اخلاقی معماری مورد مطالعه قرار گرفته است.

۲. پیشینه پژوهش

نطفه آغازین موضوع اخلاق حرفه‌ای در غرب با نخستین نظریه‌های اصلاح طلبانه‌ای که درباره مفهوم حرفه توسط کسانی چون لوتر بیان شد، شکل گرفت. از این رو، پیشینه اخلاق حرفه‌ای که گونه‌ای از اخلاق کاربردی است به دوران اصلاح طلبی دینی بازمی‌گردد (Rismanbaf, 2008). اصطلاح اخلاق حرفه‌ای از قرن ۱۸ و ۱۹ میلادی در ادبیات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی نویسندگان غربی رایج شد (Azizi, 2010). رخدادهایی نظیر دو جنگ ویرانگر جهانی، مشکلات ناشی از روابط مدرن اجتماعی، فسادهای مالی و اخلاقی بنگاه‌های بزرگ تجاری و ... منجر به تدوین نظام‌های اخلاقی جهت رفع مشکلات ناشی از این رخدادهای (Gharamaleki et al., 2008) و به مرور زمان در هر شغل و حرفه‌ای در قالب مرام‌نامه، منشور و میثاق اخلاق حرفه‌ای و نوشته‌هایی شبیه به آن به صورت مکتوب و الزام‌آور در آمد. در معماری نیز تحت تأثیر رخدادهای فوق، از قرن ۱۹، پروژه‌های ساختمانی تحت تأثیر فناوری‌های جدید شروع به رشد کردند و پیچیده‌تر شدند (Kevin et al., 2010). در پی آن مفهوم حرفه‌ای بودن نیز در قانون ثبت معماران رسمیت یافت (Ray, 2005). همبستگی بیشتر معماری و اخلاق از سال ۲۰۰۰ پدیدار شد. اسپکتور^۲ (۲۰۰۱) و فاکس^۳ (۲۰۰۸) موافق بودند که معماری در یک سطح یک تخصص طراحی و در سطح دیگر یک رشته اخلاقی است (Abusaada, 2019). پژوهش اسپکتور (Spector, 2001) رابطه نزدیک بین معماری و مفاهیم اخلاقی را نشان می‌دهد. این پژوهش بر سازوکارهایی برای مقابله با تضاد بین مسئولیت اخلاقی و قوانین ساخت و ساز مهندسی تمرکز دارد. بررسی تأثیرات نظریه‌های معماری پیشرو در جامعه و تحلیل فنون مهندسی در پرتو فلسفه اخلاق از مهمترین مباحث در این پژوهش است. در پژوهش انجام یافته توسط ایلیز و ری (Illies & Ray, 2009)، اخلاق معماری در شش حوزه: الف) رفتار حرفه‌ای در روند تولید معماری، ب) این که کارکرد یا هدف بنا، از نظر اخلاقی مورد قبول است یا نه، ج) تأثیر بنا بر طبیعت، د) تأثیر بنا بر سلامتی و ایمنی انسانها، ه) تأثیر بنا بر رفتار انسان، و) فراهم آوردن معانی فرهنگی و نمادین از طریق انتخاب فرم، رنگ، مصالح و سبک، بررسی شده است.

در پژوهش ون‌هردن و همکاران (Van Heerden et al., 2023) اخلاق و حرفه‌گرایی، یکی از مهارت‌های نرم مهم مورد نیاز در صنعت ساخت و ساز معرفی شده است. پژوهش وی و اسکیت‌مور (Vee and Skitmore, 2003) نشان داد که تقاضا برای یک عمل اخلاقی قدرتمند در صنعت ساخت‌وساز در حال افزایش است و مسائل اخلاقی باید با اجرا و نظارت صحیح مورد توجه قرار گیرد. هو (Ho, 2010) نیز در پژوهش خود خواستار رویکردی برای تعبیه کامل منشورها در فعالیت‌های روزانه سازمان‌های ساختمانی شده است. بوون و همکاران (Bowen et al., 2007) با تأکید بر اخلاق حرفه‌ای در صنعت

ساخت و ساز آفریقایی جنوبی، به مسائل اخلاقی مرتبط با نقض مسئولیت‌ها و تعهدات حرفه‌ای در قبال مشتریان و عموم مردم پرداخته است. از نظر این پژوهش موضوع اخلاق حرفه‌ای نیاز به بازنگری و گسترش دارد تا موضوعاتی همچون نقش حرفه‌ها در جامعه را دربرگیرد. پژوهش جانسون و گور (Johnson & Gore, 2016) به مقایسه و تقابل منشورهای اخلاقی دو رشته معماری و برنامه‌ریزی شهری پرداخته است. یافته‌های این پژوهش نشان داد که قوانین اخلاقی این دو منشور در موضوعات عدالت اجتماعی، میراث و محیط زیست همگرایی داشته و در حوزه‌های حرفه‌ای و تخصصی خود، واگرا هستند. تقسیم کار بین این دو رشته نیز، «فرآیند» را به برنامه‌ریزان و «محصول» را به معماران واگذار می‌کند. با این وجود، آن‌ها می‌توانند در کاربردهای خاص و آرمان‌های مشترک نظیر حقوق بشر، محیط زیست و میراث فرهنگی باهم مشارکت داشته باشند. فریزر و همکاران (Fraser et al., 2023) با بررسی منشورهای اخلاقی با تأکید بر نیویزیلند به این نتیجه رسیده است که منشور اخلاقی فعلی معماران در این کشور ناقص است و مسئولیت‌های معماران را به موارد انضباطی محدود می‌کند. از نظر این پژوهش این قوانین برای تجهیز معماران برای رویارویی با چالش‌های حال و آینده ناکافی هستند و چارچوب اخلاقی آن باید در ارتباط با نیازهای جامعه و زمین تجدید نظر شود.

برخی از پژوهشگران بر ارتباط اخلاق و آموزش مهندسی و معماری تأکید کرده‌اند (Polmear, 2022; Chan, 2013). پولمیر (Polmear, 2022) در پژوهشی با عنوان توسعه کلان اخلاقی در آموزش مهندسی عمران و معماری، به بررسی چگونگی معنا بخشیدن به مسئولیت‌های اجتماعی توسط دانشجویان مهندسی عمران و معماری پرداخته است. چان (Chan, 2013) نیز در پژوهش خود، با تأکید بر اهمیت چگونگی آموزش اخلاق در معماری، چهار راهبرد آموزشی برای آموزش اخلاق در معماری را به شرح زیر پیشنهاد کرده است: راهبرد اول: معلم اخلاق‌مند، راهبرد دوم: توسعه آگاهی اخلاقی در متعلم، راهبرد سوم: کمک به متعلم برای ساخت جعبه ابزار اخلاقی خود (جهان‌بینی) و راهبرد چهارم: پرورش بردباری اخلاقی متعلم.

هرچند سابقه اخلاق حرفه‌ای در غرب، به اوایل قرن نوزدهم می‌رسد ولی مطالعات نشان می‌دهد که قرن‌ها پیش، چیت‌سازان و آهنگران در ایران دارای ضوابط و معیارها و آیین حرفه‌ای جامع و مستحکمی بوده‌اند (Corbin, 2006). قراملکی در مجموعه مقالاتی که گردآوری کرده است، پیشینه اخلاق حرفه‌ای را به تمدن ایران باستان و حتی بیش از ۳۰۰۰ سال قبل می‌رساند. او معتقد است، جامعه ما بر سر سه گنج پنهان در اخلاق حرفه‌ای نشسته است: میراث اخلاقی ایران باستان و میراث غنی اخلاق حرفه‌ای در آموزه‌های اسلامی و نیز میراث اخلاق حرفه‌ای در تمدن اسلامی (Gharamal-eki et al., 2008). سابقه نظام‌نامه‌ها و منشورهای اخلاقی در معماری را می‌توان در رساله معماریه، فتوت‌نامه بنایان و اهمیت اخلاق حرفه‌ای در نزد معماران و استادکاران سنتی پیگیری کرد (Khan Mo-hammad, 1992; Moradinassab & Hashemi, 2021).

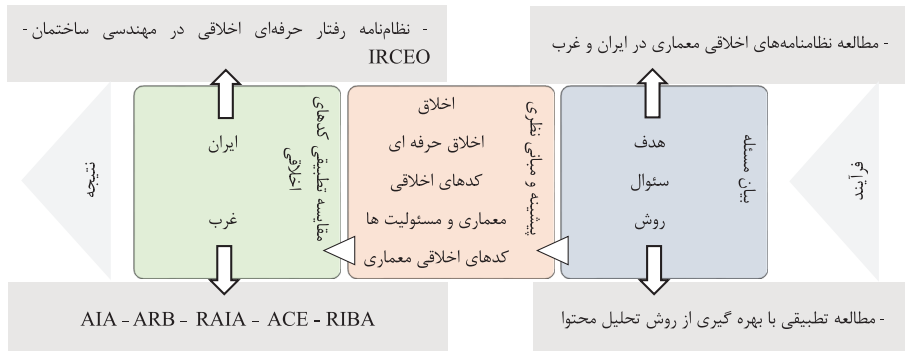
ندیمی (Nadimi, 2006) پس از تعریف مفاهیم اخلاق و اخلاق اسلامی مرتبط با معماری، کسب فضایل حکمت، عدالت، شجاعت و عفت برای رسیدن به کمال را ضروری می‌داند و معتقد است که؛ با جایگزینی حکمت به جای جهل در انسان، اثر او هماهنگ با هستی، طبیعت و فطرت انسانی می‌شود، با جایگزینی عدالت به جای منفعت، اثر او تعالی روح بخش خواهد یافت. جایگزینی شجاعت به جای زبونی، وی را از تقلید دور خواهد کرد و با جایگزینی عفت به جای حرص و تلبیس، در اثر او رعایت حریم و حرمت به انسان و طبیعت ظاهر خواهد گشت. نازی دیزجی و همکاران (Nazi Dizaji et al., 2011) در پژوهش خود، پیشنهادهای نظیر ادای سوگندنامه معماری، تدوین سرفصل درس اخلاق معماری، همکاری فیلسوفان اخلاق و معماران و ... را ارائه داده‌اند. به طور کلی بررسی پیشینه تحقیق پیرامون اخلاق و معماری جایگاه اخلاق در معماری را در سه حوزه اخلاق حرفه‌ای در معماری، اخلاق در معماری (صفات ساختمانی) و اخلاق و رفتار متأثر از محصول عمل معماری نشان می‌دهد (Valizadeh, 2019).

از نزدیک‌ترین پیشینه‌ها به پژوهش حاضر مقاله سیمونی و عباسی (Simoni & Abbasi, 2020) است که اخلاق و انضباط را از معیارهای مهم دفاتر حرفه‌ای در ایران نام برده است. در پژوهش عشرتی و جم (Eshrati & Jam, 2023)، نیز اخلاق حرفه‌ای به عنوان یک مهارت نرم، مهم‌ترین مهارت در بین همه شرکت‌های مهندسی مشاور معرفی شده است. به جز پژوهش رحمانی سامانی و مجروحی سردرود (Rahmani & Majrouhi, 2015) که به ارائه منشور اخلاق حرفه‌ای مهندسان در ایران پرداخته است، پژوهشی که منشورهای اخلاقی معماری را در ایران بررسی کرده باشد یافت نشد که این موضوع، ضرورت انجام این پژوهش را دوچندان می‌کند.

۳. روش تحقیق

این پژوهش از نوع مطالعات تطبیقی است و به دنبال شناسایی و مقایسه مؤلفه‌های اخلاقی مورد تأکید در منشورهای اخلاقی منتخب در غرب و ایران است. برای این منظور ابتدا، برای کدگذاری و استخراج مؤلفه‌ها، پیشینه پژوهش‌های مرتبط و همچنین متن منشورهای اخلاقی منتخب مطالعه و در نهایت اصول اخلاق حرفه‌ای در هشت مؤلفه دسته‌بندی شد، سپس سرفصل‌ها، اصول و محتوای منشورهای اخلاقی معماری منتخب مطالعه شده و بر اساس مؤلفه‌های استخراج شده تحلیل محتوا شد (شکل ۱). برای تحلیل محتوا نیز از رویکرد قیاسی بهره گرفته شده است. در این رویکرد می‌توان با استفاده از عناصر نظریه نظریه‌سازان و یا یافته‌های پژوهش‌های پیشین، نظریه‌ای بر ساخت (Blaikie, 2005).

برای تحلیل منشورهای اخلاقی معماری، پنج منشور اخلاق معماری در غرب و دو منشور اخلاق معماری ایران انتخاب شد (جدول ۱). دو منشور منتخب ایران، مهم‌ترین منشورهای مرتبط با معماری هستند که یکی توسط سازمان نظام مهندسی و دیگری توسط جامعه مهندسان مشاور تدوین شده است

شکل ۱. فرآیند پژوهش

و مخاطب آن، تمامی مهندسين دخیل در فرآیند ساخت‌وساز در ایران است. برای مطالعه تطبیقی این منشورها، تلاش شد، منشورهایی انتخاب شوند که توسط کشورها و مؤسسات پیشرو معماری تدوین شده‌اند. منشورهای اخلاقی انتخاب شده در غرب در کشورهایی پیشرو و توسط مؤسسه‌های مشهور معماری تدوین شده و جزء اولین منشورهای اخلاقی تدوین شده هستند. برای مثال منشور اخلاقی AIA تاریخچه‌ای طولانی دارد و اولین نسخه آن در سال ۱۹۰۹ تصویب شده و در طول سال‌ها بارها مورد بازنگری و به‌روزرسانی قرار گرفته تا منعکس‌کننده معیارهای اخلاقی در حال تغییر و شیوه‌های حرفه‌ای باشد (Johnson & Gore, 2016). منشور RIBA نیز توسط موسسه سلطنتی معماران بریتانیا که با چهل و چهار هزار عضو و سابقه نزدیک به صد و هشتاد سال، یکی از مؤثرترین سازمان‌های معماری است، تدوین شده است (Sadri, 2012). این منشورها به عنوان کد مرجع، راهنمای بسیاری از کشورها در تدوین منشورهای اخلاقی خود بوده‌اند. همچنانکه شورای معماران اروپا در مقدمه خود، منشور ACE را به عنوان سند مرجعی برای سایر منشورهای اخلاقی می‌داند (ACE, 2016).

جدول ۱. کدهای اخلاقی مورد مطالعه

منشور اخلاقی	نام مؤسسه	کشور	سرفصل‌ها و اصول اخلاقی مورد تأکید	منبع
کد رفتار حرفه‌ای	مؤسسه سلطنتی معماران بریتانیا	انگلستان	سه اصل: صداقت - شایستگی - اصل روابط	RIBA, 2021
منشور اخلاقی و رفتار حرفه‌ای	مؤسسه معماران آمریکا	آمریکا	شش اصل: تعهدات عمومی - مسئولیت در قبال عموم - در قبال مشتری - در قبال حرفه - در قبال همکاران - در قبال محیط زیست	AIA, 2020
کد معماران: معیارهای رفتار و عملکرد حرفه‌ای	هیئت ثبت معماران	انگلستان	۱۲ اصل: صداقت و درستی - صلاحیت - تبلیغ صادقانه خدمات - مدیریت کسب و کار - در نظر گرفتن تأثیرات گسترده‌تر حرفه - رعایت وجدان و معیارهای فنی و حرفه‌ای - اعتماد - بیمه - حفظ حیثیت معماران	ARB, 2017

ادامه جدول ۱

منبع	سرقت‌ها و اصول اخلاقی مورد تأکید	کشور	نام مؤسسه		منشور اخلاقی
	رسیدگی به اختلافات و شکایات - همکاری با الزامات و تحقیقات نظارتی - احترام به دیگران				
ACE, 2016	چهار اصل: تعهدات عمومی - تعهدات در قبال منافع عمومی - در قبال مشتری - تعهدات در جهت منافع حرفه	اتحادیه اروپا	ACE	شورای معماران اروپا	کد اخلاقی برای خدمات معماری
RAIA, 2017	چهار اصل: تعهدات نسبت به عموم - مشتری - حرفه - همکاران	استرالیا	RAIA	مؤسسه سلطنتی معماران استرالیا	کد رفتار حرفه‌ای
IRCEO, 2016	سه سرفصل: رفتار عمومی - رفتار با کارفرمایان، طرف‌های قرارداد مهندسی و اشخاص در استخدام - رفتار با همکاران. پنج اصل: رجحان منافع عمومی - انجام خدمات مهندسی به نحو حرفه‌ای - رفتار شرافتمندانه، مسئولانه، توأم با رازداری، انصاف و حسن نیت و منطبق بر دانش حرفه‌ای - احتراز از رفتاری که موجب لطمه به همکاران، سلب اعتبار اجتماعی یا وهن صاحبان حرفه مهندسی باشد - اجتناب از تکفل همزمان اموری که زمینه و موجبات نمایندگی یا قبول منافع متعارض را فراهم آورد.	ایران	IRCEO	نظام مهندسی ساختمان	نظام نامه رفتار حرفه‌ای اخلاقی در مهندسی ساختمان
IRSCE, 2005	شش بخش: ارزش‌ها - تعهدات در قبال منافع ملی، محیط زیست و فرهنگ - در قبال کارفرمایان - در قبال همکاران حرفه‌ای - در قبال حرفه مهندسی مشاور - در قبال کارکنان خود	ایران	IRSCE	جامعه مهندسان مشاور ایران	آیین اخلاق حرفه‌ای مهندسان مشاور

۴. مبانی نظری

۴-۱. اخلاق

اخلاق^۱ به عنوان معیار رفتار مناسب تعریف می‌شود. فلسفه‌های اخلاقی از هنجارهای فرهنگی جامعه سرچشمه گرفته‌اند و در میان مفاهیم دینی فیلتر شده‌اند (Barakat, 2011). برای مثال اخلاق در اسلام متکی بر قرآن و سخنان پیامبران الهی، عارفان و حکیمان است (Motahari, 2008). علم اخلاق دانش

۱- اخلاق در هر دو مفهوم Morality و Ethics به عنوان معیار رفتار مناسب تعریف می‌شود. علیرغم برخی تفاوت‌های فرهنگ لغت، این دو واژه در شرایط کنونی معمولاً به جای هم استفاده می‌شوند (Barakat, 2011).

بررسی و ارزش نهادن بر رفتارهای آدمی است (Adabavazeh et al., 2023). واژه اخلاق در زبان فارسی از ریشه خلق به معنای رویه و عادت است. معادل انگلیسی آن (Ethics)، که غالباً به صورت جمع به کار می‌رود، از لحاظ ریشه‌شناسی انگلیسی، ریشه در زبان‌های هند و اروپایی دارد، و در زبان یونانی و لاتین به (Ethica) و در زبان فرانسه کهن به (Ethique) ترجمه شده است. این واژه از لحاظ معناشناسی گستره زیادی دارد از جمله: ۱. مبانی و اصول رفتار درست (Principles of right conduct)، ۲. تئوری‌ها یا مجموعه‌ای نظامند از ارزش‌های اخلاقی (Moral values)، ۳. قوانین یا معیارهای حاکم بر رفتار اعضای یک حرفه خاص (اخلاق حرفه‌ای) (Bahrainy, 2010) (Professional ethics).

۲-۴. اخلاق حرفه‌ای

مفهوم اخلاق حرفه‌ای از دو مفهوم اخلاق و حرفه تشکیل شده است. اهمیت اخلاق در حرفه‌ها را می‌توان از طریق تفکر در مورد اینکه حرفه‌ای چیست درک کرد. فرهنگ لغت، حرفه را به عنوان شغلی تعریف می‌کند که فرد ادعا می‌کند در آن مهارت دارد. در هر حرفه، یک حرفه‌ای بدان دلیل می‌خواهد به مرتبه‌ای بالا از کردار حرفه‌ای دست یابد که ضرورت دارد اعتماد جامعه را در مورد کیفیت خدمات آن حرفه جلب کند (Pouriansab, 2000). انجام مسئولیت‌ها و تعهدات حرفه‌ای بر اساس صداقت و امانت‌داری و به صورت شرافتمندانه را می‌توان اخلاق حرفه‌ای نامید (Ezati & Mostafavi, 2023). اساس اخلاق حرفه‌ای، خودفهمی حرفه‌ای عاملان و عبور آن‌ها از مفهوم معیشتی کار و فعالیت خود و نیل به احساس‌های متعالی‌تری، مانند تولید کیفیت و مفید واقع شدن است (Farasatkah, 2006). اخلاق حرفه‌ای مجموعه‌ای کاملاً ایده‌آل از ارزش‌هاست که هدف آن، تبیین بهترین دنیای ممکن است که حرفه مورد نظر می‌تواند در آن کار کند (Hayat Khan & Rana, 2016). اخلاق حرفه‌ای ناظر بر افعال ارادی حرفه‌ای‌ها در حیطه فعالیت‌های خودشان است (Farasatkah, 2006).

۳-۴. منشورهای اخلاقی

فرآیند حرفه‌ای‌سازی شامل داشتن کار تمام وقت، یک مدرسه آموزشی، یک انجمن حرفه‌ای، صدور مجوز و یک منشور رسمی اخلاقی است (Wilensky, 1964). حرکت به سمت حرفه‌ای شدن در طیف وسیعی از مشاغل، به ویژه در میان مشاغلی که پیشرفت علم و فن در آنها باعث ایجاد مسائل و مشکلات انسانی می‌شود، منشورهای اخلاق حرفه‌ای را مهم می‌کند (Johnson & Gore, 2016). منشورهای اخلاقی اسنادی هستند که اصول رفتاری پذیرفته شده توسط یک سازمان را بیان می‌کنند. مطابق با مطالعات انجام یافته منشورهای اخلاقی به عنوان بخشی از سیاست مدیریت اخلاق شرکت، در سازمان‌های زیادی وجود دارد. به عنوان مثال، از ۱۰۰۰ شرکت برتر ایالات متحده و کانادا، به ترتیب ۷۸ و ۸۵ درصد و همچنین انجمن‌های صنعتی و حرفه‌ای، اسنادی نوشته‌اند که به عنوان منشورهای

اخلاقی یا رفتاری برچسب‌گذاری شده‌اند (Nijhof et al., 2003). منشورهای اخلاقی تعهد یک حرفه به مجموعه‌ای از ارزش‌های اخلاقی را نشان می‌دهد.

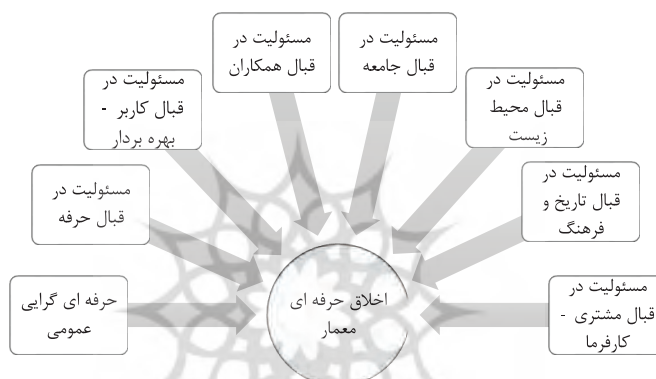
۴-۴. اخلاق حرفه‌ای در معماری

معماری به عنوان یک حرفه، از هنرهای دیگر متمایز است. یک نویسنده یا نقاش ممکن است تصمیم بگیرد که کاری با ماهیت شخصی یا عمومی تولید کند و یا برای اجرای ایده‌های خود با دیگران همکاری کند. در هر صورت، این تصمیم وابسته به انتخاب هر هنرمند است و عموماً تحت نظارت حرفه‌ای نیست. در حرفه معماری این سؤال مطرح می‌شود که چه اتفاقی می‌افتد که خواسته‌های یک معمار با کاربر، کارفرما یا مشتری او و خواسته‌های جامعه همسو نباشد؟ معمار بیشتر به چه کسی خدمت می‌کند؟ اثر مصنوع و طراحی شده یک معمار چه رابطه‌ای با محیط طبیعی و زیست انسانی دارد؟ (Ray, 2005) در حالی که این پرسش‌ها برخی از پیچیدگی‌های اخلاقی زیربنای همه حرفه‌ها را آشکار می‌کنند، در معماری به دلیل ماهیت فنی و هنری آن و نوع ارتباط آن با مسائل انسانی و محیطی اهمیت مضاعف دارد.

از نظر بیلز (Bayles, 1988)، کسانی که تحت تأثیر فعالیت حرفه‌ای قرار می‌گیرند و در ساختار یک حرفه تعامل دارند به سه گروه طبقه‌بندی می‌شوند: «خود متخصصان، مشتریان آنها و عموم مردم». مسئولیت‌ها و تعهدات حرفه‌ای اعضا در قبال همکاران خود، مشتریان خود و عموم مردم معمولاً در آیین‌نامه‌های رفتاری مشخص می‌شوند (Bowen et al., 2007). پردازش اخلاق حرفه‌ای، مباحث اخلاقی در حرفه‌های مختلف است. به طور کلی، توافق بر سر ویژگی‌های مشترک بین همه حرفه‌ها وجود دارد. از جمله مهمترین ویژگی‌های مشترک یک حرفه‌ای به شرح زیر است: یک حرفه‌ای متعلق به یک نهاد حرفه‌ای بوده و دارای مهارت و دانش تخصصی است و به عنوان عضوی از یک نهاد یا سازمان به اصول اخلاقی آن سازمان پایبند است، او دانش و مهارت‌ها را از طریق یک دوره آموزشی و تحصیلی طولانی به دست آورده است و همچنان در طول زندگی حرفه‌ای به حفظ و به روز رسانی آنها ادامه می‌دهد. در نتیجه، قدرت قابل توجهی برای تأثیرگذاری بر تک تک مشتریان و جامعه را دارد. تخصص حرفه‌ای‌ها و حوزه‌هایی که آنها این تخصص را در آن اعمال می‌کنند، به آنها قدرتی می‌دهد تا رفاه افراد را بهبود ببخشند (RAEng, 2011).

بیشتر ادبیات حرفه‌ای در مورد اخلاق در معماری به اخلاق بین‌فردی، مسئولیت‌های معماران در قبال یکدیگر، مشتریان، کاربران ساختمان و جامعه گسترده‌تر می‌پردازد. این مباحث شامل موضوعاتی مانند استخدام، قراردادها، ارتقای رفاه جسمی و روانی، و حمایت از فرهنگ‌ها با طرح‌های مناسب است. در سال‌های اخیر، ظهور پایداری به عنوان یک موضوع منجر به این شده است که این تأکید انسان محور با ارجاعی به اخلاق زیست محیطی، مسئولیت‌های معماران در قبال جانوران و گیاهان

غیرانسانی، رفاه بوم‌سازگان‌ها و جهان به عنوان یک کل، تکمیل شود (Farmer & Radford, 2010). پژوهش‌های مختلف ابعاد بسیاری از مسئولیت‌های اخلاقی را در معماری مطرح کرده‌اند. ارتباط بین مسئولیت اجتماعی و مسائل شهری (Eckenwiler, 2018)، اخلاق محیطی و مسئولیت در قبال محیط زیست (Daugėlaite & Grazulevičiute-Vileniske, 2022)، اخلاق حفاظت و توجه به حفظ محیط‌های تاریخی و فرهنگی (Barry, 2017) و ... از جمله مهمترین مسائل اخلاقی مورد تأکید بوده است. با مرور ادبیات تحقیق و همچنین منشورهای اخلاقی، ۸ حوزه کلی اخلاق حرفه‌ای معماری مطابق با شکل ۲ شناسایی شد و مطالعات تطبیقی منشورهای اخلاقی بر اساس آن انجام خواهد شد.

شکل ۲. حوزه‌های کلی اخلاق حرفه‌ای در معماری؛ جمع‌بندی و اقتباس از: (Fraser et al., 2023; Pan et al., 2022; Duong & Brew, 2021; AIA, 2020; Abusaada, 2019; Johnson & Gore, 2016)

۵. منشور اخلاق حرفه‌ای معماری در غرب

۵-۱. منشور RIBA

منشور مؤسسه سلطنتی معماران بریتانیا^۱ به دنبال ترویج رفتار خوب و بهترین عملکرد است. هدف آن نه تنها حفظ معیارها از طریق نظم و انضباط، بلکه توانمند ساختن شاغلین به تفکر انتقادی و تلاش مستمر برای بهبود خود است. این آیین‌نامه وظایف زیر را که برای همه اعضا اعمال می‌شود بیان می‌کند: نسبت به جامعه و کاربر نهایی، نسبت به مشتریان حرفه‌ای و سرمایه‌گذاران، نسبت به کارکنان، همکاران، کارمندان، کارفرمایان، نسبت به حرفه و نسبت به خود (RIBA, 2021). هر عضوی که این قانون را نقض کند، مطابق با آیین‌نامه، توبیخ عمومی، تعلیق یا اخراج خواهد شد (Ibid).

این منشور در قالب سه اصل صداقت، شایستگی و اصل روابط به حیطه‌های مختلف اخلاق حرفه‌ای پرداخته است (جدول ۲)

جدول ۲. اصول اخلاق حرفه‌ای در منشور اخلاقی مؤسسه سلطنتی معماران بریتانیا (RIBA, 2021)

مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای	RIBA
حرفه‌ای‌گرایی عمومی	فعالیت حرفه‌ای بی‌طرفانه- راستگویی و صداقت- تحت تأثیر منافع شخصی نبودن- تعارض منافع- رازداری و حریم خصوصی- عدم ارائه و پذیرش رشوه- وجدان کاری و مسئولیت‌پذیری- مهارت، دانش، مراقبت، توانایی- رعایت قوانین و مقررات- توسعه و به روزرسانی مهارت، دانش خود به نفع عموم، طبیعت و کیفیت محیط ساخته شده- آشنایی با دستورالعمل‌های مربوط به سلامت و ایمنی، عملکرد اخلاقی، پایداری و...- برنامه‌ریزی شهری و کشوری- داشتن رویه‌های مکتوب برای رسیدگی به اختلافات یا شکایات- داشتن بیمه مناسب برای پوشش هر گونه سهل انگاری در فعالیت‌های حرفه‌ای- وجود شرایط شفاف و افشاگری تخلفات و فساد و ...
مسئولیت در قبال حرفه	پرهیز از اظهارات نادرست و همراه‌کننده بر خلاف دانش حرفه‌ای- بهبود مستمر و مادام‌العمر دانش و مهارت حرفه‌ای خود- ارتقای معیارهای آموزش معماری، یادگیری مادام‌العمر، تحقیق و تمرین به نفع حرفه- انجام فعالیت در حیطه صلاحیت و تخصص خود- بازاریابی و تبلیغات قانونی، منصفانه، در حدود صلاحیت (عدم ارائه اطلاعات همراه‌کننده و غیرواقع)- توجه دقیق به استفاده از کلمات و عناوین در تبلیغ و معرفی خود- اطمینان از صلاحیت و تجربه کافی خود و کارمندان برای خدمات حرفه‌ای- اطمینان از منابع مالی و فنی مناسب قبل از شروع کار
مسئولیت در قبال همکاران	محافظت از سلامت و ایمنی همکاران، کارکنان و...- عدم کپی یا تصاحب ایده‌های طراحان دیگر بدون داشتن مجوز صریح از آن‌ها- عدم تصاحب پروژه‌های معماران دیگر- عدم آسیب و ضرر بر شهرت و عملکرد همکاران معمار- فراهم کردن محیط کاری منصفانه، ایمن و عادلانه برای همکاران و کارکنان- ارائه قرارداد کتبی کامل کار به تمام کارکنان- پرداخت عادلانه حقوق کارکنان- تسهیل و تشویق پیشرفت حرفه‌ای کارکنان- توجه به قرارداد کتبی و پرداخت مالی و آموزش دانشجویان در صورت استخدام آن‌ها- رقابت منصفانه و صادقانه با رقبای بالقوه در مسابقات معماری
مسئولیت در قبال جامعه	توجه به منافع عمومی و اهداف اجتماعی- تحقیق، آموزش و تمرین به نفع منافع عمومی- متعادل کردن منافع ذی‌نفعان با منافع جامعه- آگاهی از تأثیرات فعالیت حرفه‌ای بر جامعه- ترویج عدالت اجتماعی- رعایت قوانین مربوط به برده‌داری مدرن- عدم هر گونه تبعیض سنی، ناتوانی، جنسیتی، نژادی، مذهبی و...- احترام به حقوق و منافع دیگران- رفتار منصفانه، با ادب و احترام و بدون تعصب با همه
مسئولیت در قبال تاریخ و فرهنگ	تلاش برای حفاظت و ارتقای میراث- حفاظت از میراث، بناهای تاریخی و چشم‌اندازهای طبیعی
مسئولیت در قبال مشتری - کارفرما	رازداری و محافظت از حریم خصوصی مشتریان- توجه به موارد مالی مرتبط با مشتریان- تعهد و مسئولیت خدمات حرفه‌ای در قبال مشتری- ارزیابی و اعلام احتمال دستیابی به خواسته‌های مشتری- ثبت قرارداد کتبی واضح با مشتری با کلیه شرایط (خدمات، مسئولیت طرفین، هزینه‌ها، بیمه و...) - مشاوره تخصصی به مشتری برای تعیین و کنترل هزینه پروژه- مطلع کردن مشتری از شرایط و پیشرفت پروژه- عمل متقابل به وظایف قانونی- مشاوره تخصصی زیست محیطی به مشتری- رفتار مؤدبانه با مشتریان در صورت بروز اختلافات و شکایات- توجه به زمان، هزینه و کیفیت- حفظ و نگهداری قراردادهای گزارش‌های کتبی و...- بازرسی عناصر مکرر کار در طول دوره اولیه ساخت و ساز- پایبندی به قراردادها با مشتری

ادامه جدول ۲

مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای	RIBA
مسئولیت در قبال کاربر - بهره‌بردار	تلاش برای ارائه پروژه‌ای ایمن و مقرون به صرفه - اطمینان از تحویل موفقیت‌آمیز ساختمان برای بهره‌بردار - توجه به نحوه عملکرد ساختمان مطابق با هدف طراحی و ترویج و حمایت نیازهای ساکنان ساختمان - آگاهی از تأثیرات پروژه‌های خود بر کاربران - توجه به برابری، تنوع و شمول در محیط ساخته شده - آگاهی از کلیه قوانین و مقررات مربوط به بهداشت و ایمنی در طراحی، ساخت - صدور گواهی تکمیل کارهای ساختمانی بعد از تکمیل کامل آن
مسئولیت در قبال محیط زیست	تلاش برای حفاظت و ارتقای محیط طبیعی - ارائه پروژه‌هایی با حداقل اثرات منفی بر محیط زیست در طول چرخه حیات - محافظت از محیط زیست محلی، بوم‌شناسی و تنوع زیستی - ترویج اصول طراحی و توسعه پایدار - توجه به آب و هوا و آلودگی و ...

۵-۲. منشور AIA

منشور موسسه معماران آمریکا به بالاترین معیارهای حرفه‌ای، صداقت و شایستگی اختصاص دارد. این کد در سه سطح بیانیه مرتب شده است: قوانین، معیارهای اخلاقی، و قوانین رفتار. قوانین رفتار کلی رفتار هستند. معیارهای اخلاقی اهداف مشخص‌تری هستند که اعضا باید در عملکرد و رفتار حرفه‌ای به دنبال آن باشند. قوانین رفتاری (قاعده) اجباری است. نقض یک قانون دلیلی برای برخورد انضباطی موسسه است. قوانین رفتار، در برخی موارد، بیش از یک معیار یا معیار اخلاقی را اجرا می‌کند. این منشور برای فعالیت‌های حرفه‌ای همه اعضا اعمال می‌شود (AIA, 2020).

این منشور در قالب شش سرفصل: تعهدات عمومی، مسئولیت در قبال عموم، در قبال مشتری، در قبال حرفه، در قبال همکاران و قبال محیط زیست به حیطه‌های مختلف اخلاق حرفه‌ای پرداخته است (جدول ۳)

جدول ۳. اصول اخلاق حرفه‌ای در منشور اخلاقی مؤسسه معماران آمریکا (AIA, 2020)

مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای	AIA
حرفه‌ای‌گرایی عمومی	بهبود دانش و مهارت حرفه‌ای خود - الگوی ثابتی از مراقبت و شایستگی - ارتقای مستمر معیارهای برتری زیبایی‌شناسی، آموزش معماری، تحقیق و ... - رعایت قوانین و مقررات قابل اجرا در خدمات حرفه‌ای - تعارض منافع - صداقت در اظهارات و عمل (عدم اظهارات نادرست و گمراه‌کننده بر خلاف صلاحیت، تجربه و دانش حرفه‌ای) - عدم ارائه خدمات غیرقانونی در جریان درخواست مشتری در حین اجرا - منع اخذ یا پرداخت هرگونه هدیه و رشوه و ... در ارتباط با پروژه - صداقت و انصاف - رعایت روح و متن قانون - انجام اعمال بی‌طرفانه در مسئولیت‌های حرفه‌ای خود
مسئولیت در قبال حرفه	کمک به ترویج هنرهای متحد و دانش و توانایی صنایع ساختمانی به عنوان یک کل - ارائه خدمات حرفه‌ای در حیطه صلاحیت و تخصص خود (به شرط واجد شرایط بودن) - عدم امضا یا مهر نقشه‌ها، گزارش‌ها و ... که کنترل و مسئولیتی برای آن‌ها ندارید - عدم اظهارات آگاهانه نادرست در حرفه - تلاش برای ارتقای حیثیت و یکپارچگی حرفه - شهرت حرفه‌ای بر اساس شایستگی خدمات و عملکرد

ادامه جدول ۳

مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای	AIA
مسئولیت در قبال همکاران	تصدیق آرزوهای حرفه‌ای همکاران خود- فراهم کردن محیط کاری منصفانه و عادلانه برای همکاران و کارکنان خود- احترام متقابل با همکاران و کارکنان- پرورش همکاری‌های حرفه‌ای و توجه به پیشرفت آنها- مشارکت حرفه‌ای با کارکنان و همکاران- ممنوعیت کپی برداری از آثار معماری بدون اجازه از صاحب حق
مسئولیت در قبال جامعه	عدم هرگونه تبعیض سنی، ناتوانی، جنسیتی، نژادی، مذهبی و ...- خودداری از موافقت با تصمیمات کارفرما که تأثیر منفی بر عموم دارد- گزارش نقض قوانین ساختمانی در صورت تهدید منافع عمومی- ارائه خدمات حرفه‌ای رایگان مرتبط با منافع عمومی (خدمات به افراد بی بضاعت پس از بلایا)- مشارکت در فعالیت‌های مدنی
مسئولیت در قبال تاریخ و فرهنگ	احترام به میراث طبیعی و فرهنگی خود
مسئولیت در قبال مشتری - کارفرما	عدم مشاوره به مشتری در ارتباط با راه‌های غیرقانونی و تقلبی- آگاهی مشتریان از تأثیرات یا عواقب بالقوه زیست محیطی- خدمت به موقع و شایسته به مشتریان خود- تغییر دامنه یا اهداف پروژه بدون رضایت مشتری- محافظت از اعتماد مشتری (رازداری و حفظ اطلاعات محرمانه)
مسئولیت در قبال کاربر - بهره‌بردار	تسهیل کرامت انسانی و سلامت، ایمنی و رفاه فرد و عموم در طراحی ساختمان‌ها
مسئولیت در قبال محیط زیست	برابری و عدالت زیست محیطی- ترویج طراحی و توسعه پایدار در محیط‌های طبیعی و ساخته شده- کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای- کاهش مصرف آب و حفاظت از تأمین آب- انتخاب مصالح ساختمانی برای به حداقل رساندن سموم و آلاینده‌ها و ... در محیط

۵-۳. منشور ARB

منشور اخلاقی هیئت ثبت معماران^۱ معیارها و عملکرد رفتار حرفه‌ای را برای معماران ارائه داده است. عدم رعایت مفاد این منشور به خودی خود به عنوان رفتار حرفه‌ای غیرقابل قبول یا عدم صلاحیت حرفه‌ای جدی تلقی نمی‌شود، اما باید در هر گونه رسیدگی انضباطی در کمیته رفتار حرفه‌ای، این منشور در نظر گرفته شود. به عبارتی اگر معماری به جرمی مجرمانه محکوم شود که با حرفه وی به عنوان یک معمار مرتبط باشد، ممکن است حکم انضباطی علیه او صادر شود (ARB, 2017).

این منشور در ۱۲ معیار از معماران انتظار دارد: ۱. صادق باشد و با صداقت رفتار کند. ۲. شایستگی و صلاحیت داشته باشد. ۳. خدمات خود را صادقانه و مسئولانه تبلیغ کند. ۴. کسب و کار خود را با شایستگی مدیریت کند. ۵. تأثیر گسترده‌تر کار خود را در نظر بگیرد. ۶. کار خود را صادقانه و با وجدان انجام دهد. ۷. قابل اعتماد باشد و مراقب پول مشتریان خود باشد. ۸. ترتیبات بیمه‌ای مناسب داشته باشد. ۹. حیثیت و آبروی معماران را حفظ کند. ۱۰. با اختلافات یا شکایات به درستی برخورد کند. ۱۱. با الزامات نظارتی و تحقیقات همکاری نماید. ۱۲. برای دیگران احترام قائل باشد (جدول ۴)

جدول ۴. اصول اخلاق حرفه‌ای در منشور اخلاقی هیئت ثبت معماران (ARB, 2017)

ARB	مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای
صداقت و درستی - اجتناب از اظهارات گمراه‌کننده و ناعادلانه - تضاد منافع - صلاحیت و شایستگی - داشتن مهارت‌های ارتباطی لازم و دانش محلی برای انجام مسئولیت‌های خود - مهارت و دقت در انجام کار - قضاوت و مشاوره حرفه‌ای بی‌طرفانه و مستقل - پوشش بیمه‌ای مناسب - برخورد درست با شکایات و اختلافات - عمل طبق تعهدات قانونی - عدم دریافت یا پرداخت هرگونه پرداخت برای معرفی یا ارجاع کار	حرفه‌ای‌گرایی عمومی
اجتناب از اقدام ناسازگار با تعهدات حرفه‌ای - به روز نگه داشتن دانش و مهارت مرتبط با کار حرفه‌ای - تبلیغ مسئولانه و صادقانه خدمات حرفه‌ای خود - حفظ حیثیت معماران - همکاری با الزامات و تحقیقات نظارتی ARB	مسئولیت در قبال حرفه
پوشش بیمه‌ای مناسب برای کارکنان و ...	مسئولیت در قبال همکاران
عدم هرگونه تبعیض سنی، ناتوانی، جنسیتی، نژادی، مذهبی و ... - احترام و رفتار منصفانه با همه	مسئولیت در قبال جامعه
-	مسئولیت در قبال تاریخ و فرهنگ
محافظت از اطلاعات محرمانه مشتریان - انعقاد قرارداد کتبی با مشتری حاوی اطلاعات کافی (هزینه، مسئولیت‌ها و ...) - توصیه به مشتریان از نحوه حفاظت و ارتقاء محیط زیست و منابع طبیعی - انجام کار حرفه‌ای بدون تأخیر مطابق با توافق با مشتری - مطلع کردن مشتری از پیشرفت کار و ... - قابل اعتماد بودن و محافظت از پول مشتریان - اقدامات مناسب در ارتباط با حرفه در صورت غیبت، ناتوانی و ... در انجام کار - اطمینان از وجود منابع حرفه‌ای، مالی و فنی کافی هنگام انعقاد قرارداد	مسئولیت در قبال مشتری - کارفرما
اطمینان از اجرای حرفه‌ای عملکرد و نظارت و بررسی منظم پروژه‌ها	مسئولیت در قبال کاربر - بهره‌بردار
در نظر گرفتن تأثیرات گسترده‌تر حرفه (تأثیرات زیست‌محیطی و منابع طبیعی)	مسئولیت در قبال محیط زیست

۵-۴. منشور ACE

منشور اخلاقی شورای معماران اروپا^۱ در ۲۲ آوریل ۲۰۱۶ توسط مجمع عمومی شورای معماران اروپا تصویب شده است و یک به‌روزرسانی از کد قبلی است که در سال ۲۰۰۵ تنظیم شده بود. محتویات این منشور برای سازمان‌های عضو ACE، از نظر قانونی الزام‌آور نخواهد بود مگر اینکه توسط اتحادیه اروپا یا قوانین ملی یا توسط قراردادی بین یک ارائه‌دهنده خدمات معماری و یک مشتری یا کاربر دیگر یا به عنوان یک موضوع حقوق عمومی یا خصوصی الزام‌آور شود. با این حال، عدم پیروی از راهنمایی‌های ذکر شده در این منشور عاملی خواهد بود که در صورت لزوم بررسی رفتار یا صلاحیت ارائه‌دهنده خدمات معماری مورد توجه قرار می‌گیرد. مطابق با این منشور، ارائه‌دهندگان حرفه‌ای خدمات معماری در اتحادیه اروپا باید به بالاترین معیارهای استقلال، بی‌طرفی، صداقت، شایستگی و حرفه‌ای

بودن و بالاترین کیفیت ممکن در طراحی، خروجی فنی و خدمات خود برسند و دانش، مهارت‌های حرفه‌ای و استعداد‌های ویژه و منحصر به فرد خود را برای توسعه محیط ساخته شده به کار گیرند. آن‌ها در قبال مردم، مشتریان و کاربران معماری، صنایع ساختمان و هنر و علم معماری و تداوم دانش و آفرینش میراث فردا و میراث حرفه معماری برای جامعه مسئول هستند (ACE, 2016).

منشور ACE در قالب چهار اصل: تعهدات عمومی (صداقت و شایستگی)، تعهدات در قبال منافع عمومی، تعهدات نسبت به مشتری و تعهدات در جهت منافع حرفه به حیطه‌های مختلف اخلاق حرفه‌ای پرداخته است (جدول ۵)

جدول ۵. اصول اخلاق حرفه‌ای در منشور اخلاقی شورای معماران اروپا (ACE, 2016)

مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای	AEC
حرفه‌ای‌گرایی عمومی	صداقت در گفتار و عمل - انصراف از خدمات غیرمنطقی - رعایت متن و روح قوانین - عدم ترویج، تشویق، حمایت یا رضایت نسبت به ایجاد اقدامات ارتکاب جرم، رفتار غیراخلاقی یا هرگونه اعمال غیرقانونی یا بی‌نظمی مالی - قضاوت بدون تعصب و بی‌طرفانه - ارائه خدمات مطابق با وجدان، شایستگی، حرفه‌ای و بی‌طرفانه - مهارت و دقت - عدم دریافت یا پرداخت رشوه - تضاد منافع - مدیریت قانونی امور مالی - پاسخگویی شخصی به هرگونه شکایات
مسئولیت در قبال حرفه	ارتقای معیارهای برتری در زمینه‌های آموزش، پژوهش، طراحی، فناوری، روش‌های ساخت و ساز - عدم تبلیغ خدمات حرفه‌ای خود به شیوه‌ای نادرست و فریبکارانه - انجام فعالیت حرفه‌ای در حد دانش و توانایی خود - حمایت از یکپارچگی و حیثیت حرفه - عدم همکاری با افراد نامناسب (افراد محروم از خدمت و ...) - رعایت و پیروی از کد ACE - عدم امضا و تأیید درخواست‌هایی که طراح آن نیستید یا به اندازه کافی نظارت یا بررسی نکرده‌اید - حفظ و توسعه دانش و هنر، مهارت حرفه‌ای، علم و تجارت معماری
مسئولیت در قبال همکاران	احترام به حقوق و آرمان‌های همکاران خود - تصدیق خدمات سایر اعضای گروه پروژه - پرداخت منصفانه و مناسب به کارکنان خود - عدم تصاحب مالکیت معنوی و بهره‌برداری از ایده‌های دیگران بدون مجوز صریح آن‌ها - عدم انتقاد بدخواهانه یا غیرمنصفانه از آثار معماری دیگران - عدم عقد قرارداد برای پروژه (در صورت درگیر بودن معمار دیگری در پروژه) - رعایت اصول مرتبط با شرکت در مسابقات طراحی
مسئولیت در قبال جامعه	توجه به تأثیرات اجتماعی - احترام به حقوق و منافع مشروع دیگران - عدم هرگونه تبعیض سنی، ناتوانی، جنسیتی، نژادی، مذهبی و ...
مسئولیت در قبال تاریخ و فرهنگ	احترام به نظام ارزشی و میراث طبیعی و فرهنگی جامعه
مسئولیت در قبال مشتری - کارفرما	عدم ارائه خدمات معماری و اظهارات گمراه‌کننده یا ناعادلانه کتبی یا غیر آن، مغایر با دانش یا نظر حرفه‌ای خود برای مشتری - عمل به تعهدات خود در قبال مشتریان - دریافت پاداشت مطابق با حق الزحمه و مزایای مشخص شده در قرارداد مربوطه - مشاوره مستقل و بی‌طرفانه به مشتریان خود - عقد قرارداد و توافق نامه کتبی کامل با کارفرما - حفظ و مراقبت از امور محرمانه مشتریان خود - انجام خدمات معماری بدون تأخیر و در زمان توافق شده - مطلع کردن مشتری از پیشرفت کار و ... - رسیدگی به شکایات به شیوه‌ای سریع و مؤدبانه و آگاه کردن مشتریان از رویه‌های حل اختلاف - برخورداری از رویه‌های نظارت و بازنگری، و کارکنان واجد شرایط و نظارت کافی - پیشنهاد هزینه‌ای متناسب با ارزش خدمات ارائه شده

ادامه جدول ۵

مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای	AEC
مسئولیت در قبال کاربر - بهره‌بردار	احترام به نیازها و الزامات بیان شده توسط مشتری یا هر کاربر احتمالی دیگر- توجه کامل به تأثیر کار بر منافع همه کسانی که از محصول استفاده می‌کنند ...
مسئولیت در قبال محیط زیست	حفظ و توسعه محیط زیست- استفاده کارآمد از منابع شامل (انرژی، صرفه‌جویی در آب، کاهش ضایعات و کاهش انتشار کربن در شرایط تغییرات آب و هوایی و ...)

۵-۵. منشور RAIA

منشور اخلاقی موسسه سلطنتی معماران استرالیا^۱ در سال ۲۰۰۶ تصویب شده است. در مقدمه این منشور ارزش‌های مورد توافق مشترک معماران عضو در قالب؛ رفتار اخلاقی، برابری فرصت‌ها، عدالت اجتماعی، آرزوی تعالی و عملکرد حرفه‌ای شایسته اشاره شده است و از معماران انتظار دارد:

- خدمت و پیشبرد منافع عمومی از طریق مشارکت مناسب در فعالیت‌های مدنی، به عنوان شهروند و متخصص.
- ارتقاء آگاهی زیست محیطی و قدردانی از معماری و طراحی شهری.
- تشویق به بحث عمومی آگاهانه در مورد مسائل معماری و طراحی شهری.
- احترام، حفظ و ارتقای محیط طبیعی و فرهنگی؛
- تشویق و حفظ مسئولیت‌پذیری طراحی و توسعه پایدار از نظر زیست محیطی و انرژی کارآمد
- تلاش برای کمک به توسعه دانش، فرهنگ و آموزش معماری.

این منشور اصولی را تعیین می‌کند که اعضای مؤسسه ملزم به رعایت آن هستند و نقض هر یک از این معیارها زمینه‌ای برای اقدامات انضباطی را فراهم می‌کند (RAIA, 2017). منشور RAIA در چهار اصل: تعهدات نسبت به عموم، مشتری، حرفه و همکاران به تشریح معیارهای اخلاقی پرداخته است (جدول ۶).

جدول ۶. اصول اخلاق حرفه‌ای در منشور اخلاقی شورای معماران اروپا (RAIA, 2017)

مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای	RAIA
حرفه‌ای‌گرایی عمومی	پذیرفتن متن و روح قوانین- ارائه خدمات صادقانه، با وجدان، شایستگی، حرفه‌ای و بی‌طرفانه- عدم دریافت یا پرداخت مالی غیرمعمول- تضاد منافع- صداقت و انصاف- انجام خدمات حرفه‌ای با مهارت و دقت- تشویق به بحث عمومی آگاهانه در مورد مسائل معماری و طراحی شهری
مسئولیت در قبال حرفه	عدم تبلیغ خدمات حرفه‌ای خود به شیوه‌ای گمراه‌کننده و فریبکارانه- حمایت از قانون در انجام فعالیت حرفه‌ای- پیروی از آیین‌نامه‌های اخلاقی و رفتاری- عدم همکاری با افراد نامناسب (افراد محروم از خدمت و ...) - حمایت از استقلال، بی‌طرفی، یکپارچگی و حیثیت حرفه- توسعه دانش معماری، فرهنگ و آموزش

ادامه جدول ۶

مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای	RAIA
مسئولیت در قبال همکاران	احترام به مشارکت و آرمان‌های همکاران خود- عدم تصاحب مالکیت معنوی و بهره‌برداری از ایده‌های دیگران بدون مجوز صریح آن‌ها- عدم انتقاد بدخواهانه یا غیرمنصفانه از آثار معماری دیگران- عدم عقد قرارداد برای پروژه (در صورت درگیر بودن معمار دیگری در پروژه)- فراهم کردن محیط کاری مناسب برای همکاران و کارکنان برای پیشرفت آن‌ها
مسئولیت در قبال جامعه	توجه به تأثیرات اجتماعی- عدم هرگونه تبعیض سنی، ناتوانی، جنسیتی، نژادی، مذهبی و ...- مشارکت در فعالیت‌های مدنی
مسئولیت در قبال تاریخ و فرهنگ	احترام به نظام ارزشی و میراث طبیعی و فرهنگی جامعه
مسئولیت در قبال مشتری - کارفرما	انجام خدمات معماری بدون تأخیر و در زمان توافق شده- مطلع کردن مشتری از پیشرفت کار و ...- مشاوره مستقل و بی‌طرفانه به مشتریان خود- حفظ و مراقبت از امور محرمانه مشتریان خود
مسئولیت در قبال کاربر - بهره‌بردار	تلاش برای بهبود کیفیت زندگی و زیستگاه انسانی- توجه کامل به تأثیر کار بر منافع همه کسانی که از محصول استفاده می‌کنند
مسئولیت در قبال محیط زیست	بهبود محیط زیست- ترویج آگاهی زیست محیطی- تشویق به طراحی و توسعه پایدار از نظر زیست محیطی و انرژی کارآمد

۶. منشور اخلاق حرفه‌ای معماری در ایران

۶-۱. نظامنامه رفتار حرفه‌ای اخلاقی در مهندسی ساختمان

نظامنامه رفتار حرفه‌ای اخلاقی در مهندسی ساختمان در سه فصل و در سال ۱۳۹۵ توسط سازمان نظام مهندسی ساختمان تدوین و به تصویب رسیده است و الزام اجرایی دارد. اصول کلی این نظام نامه عبارت است از: ۱. رجحان منافع عمومی، حفظ محیط زیست، میراث فرهنگی و رعایت قانون بر منافع شخصی خود و صاحبان کار هنگام تعارف منافع، ۲. انجام خدمات مهندسی به نحو حرفه‌ای و همراه با مراقبت و خودداری از اقدامی که با حقوق جمع، صاحبان کار و اشخاص ثالث مغایرت داشته باشد، ۳. رفتار شرافتمندانه، مسئولانه، همراه با امانت داری، رازداری، انصاف و حسن نیت و منطبق بر دانش حرفه‌ای در عرض خدمات مهندسی در برابر صاحبان کار و خودداری از هر اقدامی که با منافع قانونی صاحبان کار مغایرت داشته باشد، ۴. احتراز از رفتاری که موجب لطمه به همکاران، سلب اعتبار اجتماعی یا وهن صاحبان حرف مهندسی باشد، ۵. اجتناب از تکفل همزمان اموری که زمینه و موجبات نمایندگی یا قبول منافع متعارض را فراهم آورد (IRCEO, 2016).

این منشور در سه سرفصل؛ رفتار عمومی، رفتار با کارفرمایان، طرف‌های قرارداد مهندسی و اشخاص در استخدام و رفتار با اشخاص حقیقی و حقوقی همکار به مصادیق رفتار حرفه‌ای اخلاقی در مهندسی ساختمان پرداخته است (جدول ۷).

جدول ۷. اصول اخلاق حرفه‌ای در نظامنامه اخلاقی در مهندسی ساختمان (IRCEO, 2016)

مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای	IRCEO
حرفه‌ای‌گرایی عمومی	رعایت اصول اخلاق حرفه‌ای - رعایت قوانین و مقررات - دقت و مهارت و دانش فنی لازم - پرهیز از توسل به روش‌های متقلبانه، متخلفانه و مجرمانه برای کسب منافع مالی و امتیازات حرفه‌ای - تضاد منافع - راست‌گویی در اظهارات فنی ... - پرهیز از اظهارات خلاف واقع، مبالغه‌آمیز و گمراه‌کننده - خودداری از استفاده غیرقانونی از موقعیت شغلی خود - عدم دریافت وجه یا امتیاز غیر قانونی - اعلام موارد ناقض مقررات و مسئولیت‌های مهندسی - اعلان ورشکستگی شرکت تحت مدیریت خود در صورت ورشکستگی
مسئولیت در قبال حرفه	اجتناب از تأسیس مؤسسه و دفتر برای انجام خدمات فنی و مهندسی بدون داشتن پروانه اشتغال - خودداری از اعلام نظر تخصصی برخلاف دانش تخصصی - قرار ندادن محصول کار خود در اختیار دیگری - اجتناب از لطمه به حرفه مهندسی - عدم واگذاری پروانه، مهر و امضا به اشخاص دیگر - خودداری از اغراق در مورد نوع مسئولیت خود - پذیرفتن کار در صورت داشتن صلاحیت حرفه‌ای و مهارت و ...
مسئولیت در قبال همکاران	رعایت انصاف در توافق با کارکنان در ارتباط با حق الزحمه‌ها - اجتناب از رقابت ناسالم و غیرمنصفانه با همکاران - عدم تبانی در مزایده‌ها و مناقصه‌ها - عدم حذف سایر همکاران رقیب از شرکت در رقابت - عدم تصاحب مالکیت معنوی و بهره‌برداری از ایده‌های دیگران - خودداری از ارزیابی و قضاوت نادرست و غیرمنصفانه همکاران
مسئولیت در قبال جامعه	رجحان منافع عمومی بر منافع شخصی
مسئولیت در قبال تاریخ و فرهنگ	حفظ میراث فرهنگی
مسئولیت در قبال مشتری - کارفرما	پذیرش مسئولیت حرفه‌ای مشاوره‌های فنی و تخصصی - پرهیز از دادن وعده‌های خلاف واقع و مغایر با معیارهای حرفه‌ای به منظور ترغیب کارفرما - پایبندی به وظایف و تعهدات قانونی و قراردادی در قبال کارفرما - احرار صلاحیت‌های لازم در واگذاری کار به دیگران - رعایت انصاف در توافق با کارفرما در ارتباط با حق الزحمه‌ها - عدم سوءاستفاده از کم‌اطلاعی یا بی‌اطلاعی کارفرما - اجتناب از تحمیل هزینه‌های غیرضروری به کارفرما - اجتناب از دریافت وجه یا امتیاز غیرقانونی از کارفرما - مطلع کردن کارفرما از هرگونه تعارض منافع قبل از شروع کار - عدم انتشار اطلاعات محرمانه کارفرما - پذیرفتن مسئولیت محصول، خدمت و آثار کار حرفه‌ای خود - امانت‌داری و دقت در اعلام صورت وضعیت‌ها و کارکردهای فنی و مالی
مسئولیت در قبال کاربر - بهره‌بردار	صدور درست و واقعی تاییدیه‌ها و گواهی‌ها
مسئولیت در قبال محیط زیست	حفظ محیط زیست

۶-۲. آیین‌نامه اخلاق حرفه‌ای جامعه مهندسان مشاور ایران

جامعه مهندسان مشاور ایران، منشور اخلاق حرفه‌ای مهندسان مشاور را در پنج فصل تدوین کرده است: تعهدات مهندسان مشاور در قبال منافع ملی، محیط زیست و فرهنگ، تعهدات مهندسان مشاور در قبال کارفرمایان، تعهدات مهندسان مشاور در قبال حرفه مهندسی مشاور، تعهدات مهندسان مشاور در قبال یکدیگر، تعهدات مهندسان مشاور در قبال کارکنان و سهام داران خود. در تنظیم و تدوین آیین‌نامه اخلاق

حرفه‌ای، کمیته مسئول با مراجعه به شبکه جهانی اطلاعات و جمع‌آوری، مطالعه و بررسی آیین‌نامه اخلاقی مهندسان مشاور چند کشور مانند هند، استرالیا، کانادا، آمریکا و همچنین اتحادیه فیدیک از یک سو و جمع‌آوری نظرات و پیشنهادهای شرکت‌های عضو جامعه مهندسان مشاور ایران از سوی دیگر، اولین ویرایش اخلاق حرفه‌ای مهندسان مشاور را تنظیم کرده است (IRSCE, 2005).

جدول ۸. اصول اخلاق حرفه‌ای در منشور اخلاق حرفه‌ای مهندسان مشاور (IRSCE, 2005)

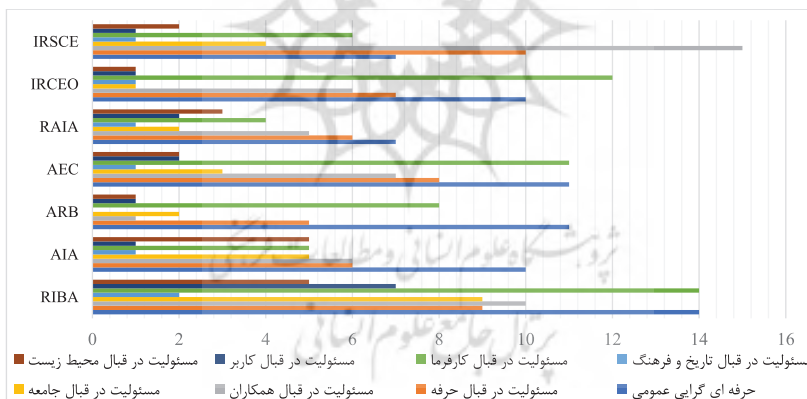
مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای	IRSCE
حرفه‌ای‌گرایی عمومی	عدم پرداخت یا دریافت مستقیم و غیر مستقیم برای انتخاب، اخذ یا تأیید کارها- تضاد منافع- رعایت معیارها و ضوابط فنی و حرفه‌ای- راست‌گویی و صداقت- تحت تأثیر منافع شخصی نبودن- عدم تسلیم در برابر تصمیمات غیرکارشناسانه و غیرمعمولانه کارفرما- عدم ارائه خدمات مشاوره‌ای به کارفرمایانی با اعمال غیرقانونی
مسئولیت در قبال حرفه	حمایت از مهندسان مشاور پایبند به اخلاق- پذیرش پروژه در حد امکانات و توان بالقوه خود- حمایت از انسجام، حرمت و منزلت حرفه- حفظ احترام و اعتبار حرفه توسط خود و کارکنان و کارشناسان خود- به روز نگه داشتن دانش و تخصص خود- مطالعه عملکرد مهندسین مشاور برجسته و ارتقای سطح شرکت خود- ارتقای حرفه مهندسی با انتقال دانش و تجربیات خود- انجام صحیح، مسئولانه و به موقع خدمات- آموزش اصول اخلاقی به کارکنان و کارشناسان خود- عدم تأیید گزارش، طرح و دیگر کارهای حرفه‌ای که مسئول آن نیستید
مسئولیت در قبال همکاران	احترام به حقوق دیگر همکاران و کارکنان- اجتناب از رقابت ناسالم و بکارگیری روش‌های غیراخلاقی برای اخذ کار- عدم ورود به پروژه‌های ناتمام دیگر اعضا بدون موافقت آن‌ها- عدم استخدام کارشناسان دیگر اعضا- پرهیز از ارائه خدمات مجانی و تخفیف نسبت به قیمت پایه- عدم استفاده از نتایج کار و پروژه‌های همکاران بدون اخذ مجوز- عدم تخریب شخصیت حرفه‌ای سایر همکاران- احترام به نقش و مشارکت کارکنان در اعتبار شرکت- فراهم کردن محیط کاری مناسب برای کارکنان و کارشناسان- امنیت شغلی و رفاهی کارکنان- روابط کاری، رفتاری شفاف و صادقانه با کارکنان و کارشناسان- انعقاد قرارداد مناسب و پایبندی به قرارداد کارکنان- پرهیز از هرگونه تبعیض (دینی، جنسیتی، قومی و...) در جذب و نگهداری نیروی کار- تخصیص بودجه برای آموزش و پیشرفت کارکنان- مرجعیت جامعه مهندسان مشاور در حل اختلاف بین کارکنان و شرکت
مسئولیت در قبال جامعه (منافع عموم)	اولویت منافع ملی- رعایت معیارهای فنی و اصول مدیریت کیفیت در رابطه با منافع عموم- مطلع کردن جامعه مهندسان مشاور از پروژه‌هایی که منافع عمومی و سلامت محیط را به مخاطره می‌اندازد- توجه به طرح یا پروژه‌های معایر منافع ملی
مسئولیت در قبال تاریخ و فرهنگ	حفظ میراث فرهنگی
مسئولیت در قبال مشتری - کارفرما	ارائه خدمات با شایستگی و به روش حرفه‌ای به کارفرمایان- انجام کار در زمان تعهد شده- استقلال و قضاوت بی‌طرفانه در ارائه خدمات به کارفرما- آگاه کردن کارفرما از ابعاد مختلف پروژه- محافظت از اطلاعات محرمانه کارفرما- عدم سوءاستفاده از کم‌اطلاعی یا بی‌اطلاعی کارفرماها
مسئولیت در قبال کاربر - بهره‌بردار	انجام کار با کمیت و کیفیت مطلوب
مسئولیت در قبال محیط زیست	حفظ محیط زیست- مطلع کردن جامعه مهندسان مشاور از طرح‌های مخاطره‌انداز محیط زیست

۷. یافته‌ها

منشورهای اخلاقی مختلف در دسته‌بندی‌های متفاوت به تشریح بایسته‌های اخلاقی در معماری پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد، هفت منشور اخلاقی بررسی شده با وجود تفاوت در عناوین و سرفصل‌ها دارای محتوای تقریباً یکسان بوده و همپوشانی بین اصول اخلاقی وجود دارد. عناوین و سرفصل‌های منشورهای اخلاقی همچنین نشان می‌دهد که چهار اصل تعهدات عمومی شامل (صلاحیت، صداقت و شایستگی)، مسئولیت در قبال حرفه، در قبال همکاران و در قبال کارفرما به عنوان مشترک در همه کدها مورد توجه بوده است. مطابق با شکل ۳ که تعداد مؤلفه‌های اخلاقی را برای هر کد اخلاقی نشان می‌دهد، چهار اصل مذکور (به استثنای مسئولیت در قبال همکاران در منشور ARB) بیشترین فراوانی را نیز به خود اختصاص داده‌اند. رجوع به جداول ۲ تا ۸ و مشاهده محتوای منشورها حاکی از آن است که اکثر مسئولیت‌های این چهار مؤلفه در ارتباط با خود حرفه معماری است. تمرکز منشورهای اخلاقی بر این چهار مؤلفه نشان می‌دهد که منشورهای اخلاقی بیشتر در راستای کسب تأیید عمومی، ارتقای تصویر خود حرفه و سهم آن در بازار کار معماری تدوین شده‌اند (Sadri, 2017). این یافته در راستای انتقادات محققانی همچون اسپکتور (Spector, 2005) و چان (Chan, 2013) نسبت به منشورهای اخلاقی بوده و تأییدی بر پژوهش صدری (Sadri, 2012) است. او در پژوهش خود با موضوع مسئولیت معماران در قبال بشریت، به مطالعه دو منشور اخلاقی RIBA و AIA پرداخته است. این پژوهش منشورهای اخلاقی را متمرکز بر مسئولیت‌های شخصی معماران دانسته و معتقد است منشورهای اخلاق حرفه‌ای باید به جای علایق حرفه‌ای، بر منافع بشریت تمرکز کنند و اخلاق معماری نیز باید با تمرکز بر ارزش‌های جهانی توسعه یابد. او در پژوهش مشابه دیگری، برای تهیه منشور اخلاقی در معماری، گسترش مسئولیت معماران فراتر از حرفه معماری و رویکرد ارزشی و حقوق بشری پیشنهاد می‌کند (Sadri, 2017).

معماری تحت تأثیر عوامل مختلف اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، محیطی و ... است. از این رو معماران در قبال همه این عوامل مسئولیت دارند. همانطور که کاترین اینگرام^۱ می‌نویسد: معماری مناسب تنها در فن صرف نمی‌شود، بلکه بیشتر در معنا، زمینه، و ارجاعات مناسب معماری، وظیفه مدنی و همچنین مسئولیت اجتماعی معمار قرار دارد (Ingraham, 1988). نایجل تیلور^۲ نیز در بیانی مشابه درباره ابعاد اخلاقی معماری اظهار می‌دارد که توجهی به طراحی ساختمان در واقع، عدم توجه به مردمی است که باید با آن زندگی کنند ... نقد زیبایی‌شناختی او صرفاً زیبایی‌شناختی نیست، بلکه در عین حال اخلاقی نیز هست. نقدی اخلاقی بر محتوای زیبایی‌شناختی ساختمان (Taylor, 2000). این در حالی است که بررسی منشورهای اخلاقی نشان می‌دهد که رسالت‌های مهمی

همچون مسئولیت‌های اجتماعی و زیبایی‌شناختی معماران در این منشورها آنچنان مورد توجه نبوده‌اند. همانطور که چان (Chan, 2013) می‌نویسد: آیا کدی وجود دارد که به چالش‌های اجتماعی و زیبایی‌شناختی معماری بپردازد؟ آیا کدی وجود دارد که در ارتباط با طراحی یک زندان که مرتبط با تحقیر کرامت انسانی است بحث کند؟ یا کدی وجود دارد که در مورد اولویت یک معمار در رابطه با مشتریان، کاربران ساختمان، همسایگان، محیط‌زیست و ... پرداخته باشد. یافته‌های پژوهش بر این نکته تأکید می‌کند که منشورهای اخلاقی تلاش کمی برای پرداختن به چالش‌های اجتماعی و زیبایی‌شناختی کرده‌اند. همچنانکه مطابق با شکل ۳، مؤلفه‌های اخلاقی، مسئولیت در قبال فرهنگ و تاریخ، در قبال کاربر، در قبال محیط زیست و در قبال جامعه، به ترتیب کمترین فراوانی را در منشورهای اخلاقی به خود اختصاص داده‌اند. این در حالی است که در ایران با توجه به اینکه اکثر ساخت‌وسازها در کلان‌شهرها، به وسیله بساز بفروش‌ها انجام می‌شود (Maleki, 2015)، مسئولیت در قبال نیازهای کاربران و بهره‌برداران ساختمان و همچنین با توجه به مشکلات زیست‌محیطی ساخت و سازها (Banihashemi et al., 2021) و اقبال سازندگان به نماهای رومی و ایجاد مسائل هویتی و مسئولیت در قبال کاربران، تاریخ و فرهنگ، محیط‌زیست و جامعه باید جزء اولویت‌های اصول اخلاق حرفه‌ای باشد.

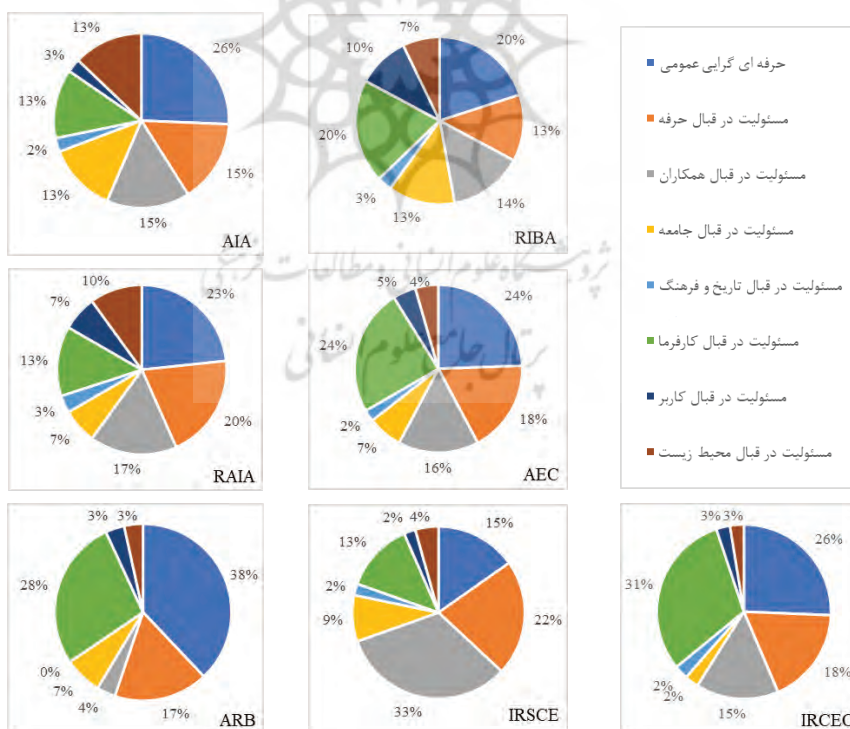

شکل ۳. فراوانی مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای در کدهای مورد مطالعه

مقایسه فراوانی اصول اخلاق حرفه‌ای در منشورهای مورد مطالعه مطابق با شکل ۴ نشان می‌دهد، مؤلفه «حرفه‌گرایی عمومی» در پنج منشور اخلاق غربی بیشترین فراوانی را در بین همه مؤلفه‌های اخلاقی دارد. لازم به ذکر است در منشور اخلاقی RIBA و AEC فراوانی «مسئولیت در قبال کارفرما» با «حرفه‌گرایی عمومی» برابر است. در منشور اخلاقی جامعه مهندسان مشاور ایران مؤلفه «مسئولیت در قبال همکاران و کارکنان»، «مسئولیت در قبال حرفه» و «حرفه‌گرایی عمومی» به ترتیب بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده است که از این لحاظ با دیگر منشورهای اخلاقی متفاوت است. می‌توان

استدلال کرد که ماهیت کار گروهی و اهمیت مضاعف آن در شرکت‌های مهندسی مشاور، دلیل افزایش فراوانی و توجه بیشتر به تعهدات نسبت به همکاران و کارکنان است. در منشور اخلاقی مهندسی ساختمان نیز «مسئولیت در قبال کارفرما»، «حرفه‌گرایی عمومی» و «مسئولیت در قبال حرفه» به ترتیب بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده است.

مقایسه دو منشور اخلاقی در ایران با پنج منشور اخلاق مورد مطالعه، نشان می‌دهد که از لحاظ فراوانی مؤلفه‌های اخلاقی منشور اخلاقی مهندسی ساختمان با منشورهای غربی شباهت زیادی دارد. از نظر محتوایی نیز بسیاری از مؤلفه‌های اخلاقی در این منشورها هم مفهوم بوده‌اند. محتوای منشورهای اخلاقی بر اساس زمینه و مسائل غیر اخلاقی موجود در کشور مورد نظر، دارای برخی اصول اخلاقی منحصر به فرد هستند. به عنوان مثال، در کشورهای انگلیسی-آمریکایی مسائلی وجود داشته است که سازمان‌های حرفه‌ای به دلیل «بی‌اعتمادی»، منشورهای حرفه‌ای حاوی قوانینی علیه هزینه‌های رقابتی و «تصاحب غیرقانونی» مشتری تدوین کرده‌اند (Fraser et al., 2023). در ایران نیز، به دلیل وجود برخی مسائل غیر اخلاقی نظیر تأسیس دفتر مهندسی بدون اخذ پروانه و یا واگذاری مهر و امضاء مهندسی به دیگران و شرکت‌های حقوقی، در منشورهای اخلاقی مورد توجه قرار گرفته است.

شکل ۴. فراوانی اصول اخلاق حرفه‌ای به تفکیک هر کد اخلاقی

۸. نتیجه‌گیری

این پژوهش به تحلیل محتوا و مطالعه تطبیقی منشورهای منتخب اخلاق حرفه‌ای معماری در ایران و غرب پرداخت. برای این منظور با تکیه بر مطالعات تطبیقی، اصول اخلاق حرفه‌ای در هشت مؤلفه «حرفه‌گرایی عمومی»، مسئولیت در قبال «حرفه»، «همکاران»، «جامعه»، «تاریخ و فرهنگ»، «مشتري-کارفرما»، «کاربران» و «محیط زیست» دسته‌بندی شده است. سپس به تحلیل محتوای منشورهای اخلاقی معماری در پنج منشور اخلاق معماری در غرب و دو منشور اخلاق معماری در ایران پرداخته شد. مطابق با یافته‌های پژوهش با وجود تشابه محتوایی منشورهای اخلاقی ایران به منشورهای اخلاقی کشورها و مؤسسات پیشرو معماری در غرب، صاحب‌نظران از کم‌توجهی به اخلاق در حرفه معماری و عدم ارتباط فعالیت حرفه‌ای با شایستگی‌های اخلاقی معماران در معماری معاصر ایران سخن رانده‌اند. لذا رعایت اصول اخلاقی منشورهای اخلاقی در عمل نیازمند الزام اجرایی و صدور حکم‌های انضباطی در صورت عدم رعایت آن است.

مطابق با هفت منشور اخلاقی بررسی شده، عناوین و سرفصل‌های منشورهای اخلاقی نشان داد که از هشت مؤلفه اخلاقی، چهار مؤلفه «تعهدات عمومی شامل (صلاحیت، صداقت و شایستگی)»، «مسئولیت در قبال حرفه»، «در قبال همکاران» و «در قبال کارفرما به عنوان مشتری» در همه منشورها به اندازه کافی مورد توجه بوده است. در مقابل آن، چهار مؤلفه «مسئولیت در جامعه»، «در قبال تاریخ و فرهنگ»، «در قبال کاربران» و «در قبال محیط زیست» علی‌رغم اهمیت آن در معماری به اندازه کافی مورد توجه نبوده است. لذا با توجه به ماهیت خاص معماری و ارتباط آن با انسان و طبیعت و اثرات انسانی و زیست‌محیطی آن لازم است منشورهای اخلاقی در ایران متناسب با زمینه فرهنگی و جغرافیایی در چهار مؤلفه فوق‌به‌روزرسانی شود. بازنگری منشور اخلاقی معماری باید علاوه بر تأمین منافع حرفه معماری و معماران، ارزش‌ها و کرامت انسانی توجه ویژه داشته باشد. منشورهای اخلاقی در کشورهای پیشرو در طول سال‌ها مطابق با تغییرات و پیشرفت حرفه معماری بازنگری و به‌روزرسانی می‌شوند ولی در ایران دو منشور اخلاقی بررسی شده از زمان تدوین مورد بازنگری جدی قرار نگرفته‌اند. از طرفی منشورهای اخلاقی در کشورهای پیشرو مخصوص مهندسان معمار بوده است ولی منشورهای اخلاقی معماری در ایران همانطور که عنوان آن‌ها نیز نشان می‌دهد کلیه مهندسان دخیل در ساختمان و معماری را مورد مخاطب قرار داده‌اند. بنابراین پیشنهاد می‌شود، در پژوهش‌های آتی منشور اخلاقی معماری ایران مورد بازنگری قرار گیرد و پیشنهاد نظامنامه اخلاقی جدید با اولویت و رهبری حرفه معماری و توجه به مسئولیت‌های اجتماعی معماران بر اساس منشورهای اخلاقی کشورهای پیشرو و همچنین پیشینه اخلاق حرفه‌ای در فتوت‌نامه‌های معماری، مبتنی بر فرهنگ و ارزش‌های بومی ارائه شود. مطالعه تطبیقی منشورهای اخلاقی بیشتر در کشورهای غربی و به‌خصوص منشورهای اخلاقی کشورهای شرقی که جزء محدودیت‌های این تحقیق بوده است، پیشنهادی دیگر برای پژوهش‌های آینده است تا به تعمیم‌پذیری بیشتر نتایج این پژوهش کمک کند.

References

- Abdul-Rahman, H., Wang, C. & Yap, X.W. (2010), How professional ethics impact construction quality: Perception and evidence in a fast developing economy. *Scientific Research and Essays*, 5 (23), 3742-3749.
- Abusaada, H. (2019). Ethics of architecture or ethical architecture?. *International Journal of Responsible Leadership and Ethical Decision-Making*. 1(2), 1-15.
- Adabavazeh, N., Amindoust, A. & Nikbakht, M. (2023). Identifying and prioritizing the components of professional competency in industrial engineering based on the moral ethics of engineering using the fuzzy Delphi approach. *Iranian Journal of Engineering Education*. 24(96), 119-138. [In Persian].
- Afshar Naderi, K. (1998). Architectural space and life space. *Memar Magazine*. 2, 5-7. [In Persian].
- AIA. (2020). *Codes of ethics & professional conduct*. American Institute of Architects.
- Amoah, C. & Steyn, D. (2023). Barriers to unethical and corrupt practices avoidance in the construction industry. *International Journal of Building Pathology and Adaptation*, 41(6), 85-101.
- Anvari, H. (2002). *Farhang-e bozorg-e sokhan*. Volume 1, Tehran: Sokhan Publications. [In Persian].
- Appelbaum, D. & Lawton, S. V. (1990). *Ethics and the professions*. New Jersey: Prentice-Hall, Englewood Cliffs.
- ACE. (2016). *European deontological code*. Architects Council of Europe.
- ARB. (2017). *The architects code: Standards of professional conduct and practice*. Architects' Registration Board
- Azhar, S., Selph, J., & Maqsood, T. (2011). Unethical business practices and corruption in international construction: A survey of American contractors working overseas. 6th *Nordic Conference on Construction Economics and Organisation*. pp. 457- 467.
- Azizi, N. (2010). Professional ethics in higher education; A reflection on strategy of improvement of ethical standards in university education. *Culture Strategy Quarterly*. 3(8-9), 173-201. [In Persian].
- Bahrainy, N. (2010). Ethical foundations of testing in Iran's educational system, *Applicable ethics in Iran and Islam*, edited by: Ahad Farmarz Gharamaleki, Tehran: Research Center for Cultural and Social Studies, pp. 73-97. [In Persian].
- Banihashemi, A., Khalilzadeh, M., Shahraki, A., Rostamy-Malkhalifeh, M. & Ahmadizade, S. (2021). Optimizing the environmental impacts of the construction industry with multi-mode activities: The Iranian leopard matrix method. *Journal of Environmental Science and Technology*. 23(2), 161-175. [In Persian].
- Barakat, N. (2011). Engineering ethics: A critical dimension of the profession. *International Journal of Engineering Pedagogy*, 1(2), 24-28.
- Barry, K. M. (2017). Buildings as artifacts: Heritage, patriotism and the constructed landscape. *Architectural Histories*. 5 (1), 1-13.
- Blaikie, N. (2005). *Designing social research: The logic of anticipation*. Translated by Hasan Chavoshian. Tehran: Ney Publication. [In Persian].
- Bowen, P., Pearl, R. & Akintoye, A. (2007) Professional ethics in the South African construction industry, *Building Research & Information*, 35(2), 189-205.
- Caha, Z., Ruso, M. & Proch Zkov, M. (2021). Qualitative comparative analysis of codes of ethics of companies in the Czech Republic operating nationally or internationally. *The 20th International Scientific Conference Globalization and its Socio-Economic Consequences 2020*. pp. 1-8.
- Chan, J. K. H. (2013). Teaching ethics in architecture: Contexts, issues and strategies. *Journal of the NUS Teaching Academy*, 3(3), 85-99.
- Corbin, H. (2006). *Etiquette of chivalry*. Translated by Ehsan Naraghi. Tehran: Sokhan. [In Persian].
- Daugėlaitė, A. & Grazulevičiūtė-Vileniskė, I. (2022). Retrospective analysis of sustainable architecture: Mind-mapping development of ideas and expression. *Journal of Sustainable Architecture and Civil Engineering*. 30(1), 78-92.
- Dindi, A., Quang, D. V., AlNashef, I. & Abu Zahra, M. (2018). A process for combined CO2 utilization and treatment of desalination reject brine. *Desalination*, (442), 62-74.
- Duong, H. & Brew, P. (2021). Conceptual frames for the nurturing of professionalism and care in architectural

- education. *Charrette*, 7(2), 85–111.
- Eckenwiler, L. (2018). Displacement and solidarity: An ethic of place-making. *Bioethics* 32, 562– 568.
 - Eshrati, P. & Jam, A. (2023). Assessing the viewpoints of consulting engineering companies on hard and soft skills for employing new architecture graduates employability. *Journal of Iranian Architecture & Urbanism*. 14(1): 133–150. [In Persian].
 - Ezati, M & Mostafavi, Z. S. (2023). Identifying the relationship between technical engineering graduates' competencies and entrepreneurial spirit with the mediation of engineering professional ethics. *Iranian Journal of Engineering Education*. 25(98), 55–82. [In Persian].
 - Farasatkah, M. (2006), Scientific ethics is the key to improving higher education; The position and mechanisms of "scientific professional ethics" in guaranteeing the quality of higher education in Iran, *Journal of Ethics in Science and Technology*. (1), 13–28. [In Persian].
 - Farmer, G. & Radford, A. (2010). Building with uncertain ethics. *Building Research & Information*. 38(4), 363–367.
 - Fox, E. J. (2008). Preface. In Spector, M. Merrill, M. D. Merriënboer, J. v. & Driscoll, M. P. (Eds.), *Handbook of research on educational communications and technology* (3rd ed., pp. xxviii–xxxii). New York: Taylor & Francis Group.
 - Fraser, J., Burgess, A., Burfoot, M. & Walker, Ch. (2023). Ethics, care, and the architect's responsibility to society and environment. *Environmental Science and Sustainable Development*. 8(4), 1–18.
 - Gharamaleki, A. F. et al. (2008). *Professional ethics in Iran and Islamic civilization*. second edition, Tehran: Research Institute of Cultural and Social Studies. [In Persian].
 - Gharamaleki, A.F., Derakhshani, L. & Rezaei Sharif Abadi, S. (2011). *Professional ethics in library and information science*. Tehran: Samt. [In Persian].
 - Hashemi, R. (2000), Professional ethics, *Memar Magazine*. (11), 2. [In Persian]
 - Hayat Khan, T & Rana, S. (2016). Implicit values behind young architects' moral level: A case study in Malaysia. *Asian Social Science*, 12(2), 138–150.
 - Ho, M. F. (2010), A critique of corporate ethics codes in Hong Kong construction, *Building Research & Information*, 38(4), 411–427.
 - Hojjat, E. (2012). *Tradition and innovation in architecture education*. Tehran: samt. [In Persian].
 - Illies, Ch. & Ray, N. (2009). Philosophy of architecture. In book: *Meijers, anthonie. Philosophy of Technology and Engineering Sciences*. pp:1199–1256.
 - Ingraham, C. (1988). The faults of architecture: Troping the proper, *Assemblage*. No. (7), 6–13.
 - IRSCE. (2005). *Code of professional ethics of consulting engineers*. Iranian Society of Consulting Engineers. [In Persian].
 - Johnson, B. J. & Gore, N. (2016): What do the professions 'profess'? Comparing architecture and planning codes of ethics, *Architectural Science Review*, 59(6):1–16
 - Kevin L., Burr Ed.D., Chad B. & Jones M. S. (2010) The role of the architect: Changes of the past, practices of the present, and indications of the future, *International Journal of Construction Education and Research*, 6(2), 122–138.
 - Khan – Mohammadi, A. A. (1992). "Fotovat – Nameh," The letter of generosity. *Soffeh*. 2(1): 10–15. [In Persian]
 - Maleki, B. (2015). *Analysis of Iran's housing market*. Tehran: Industrial Management Organization. [In Persian]
 - McCarthy, S. F. (2012). Developing an Australian code of construction ethics. *Australasian Journal of Construction Economics and Building*. 12(2), 87–100.
 - IRCEO. (2016). *Code of professional ethical behavior in construction engineering*. Ministry of Roads and Urban Development. [In Persian].
 - Moradinassab, H & Hashemi, S. (2021). Explaining the foundation of traditional architecture education in Iran based on fotovatnameh with emphasis on fotovatnameh-ye banayan. *Athar*. 42 (3): 364–379. [In Persian]
 - Moran, D., Jewkes, Y. & Lorne, C. (2019). Designing for imprisonment: Architectural ethics and prison design. *Architecture Philosophy*, 4(1), 67–81.
 - Motahari, M. (2008). *Introduction to islamic sciences*. Qom: Islamic Publications Office. [In Persian].

- Nadimi, H. (2006). *A pen of friend*. Isfahan: Isfahan Municipal Cultural and Recreational Organization. [In Persian].
- Nazi Dizaji, S., Vafamehr, M. & Keshtkar Qalati, A. R. (2011). Ethics in architecture. *Ethics in Science and Technology*. 5(3-4), 105-114. [In Persian]
- Nijhof, A., Cludts, S., Fisscher, O. & Laan, A. (2003), Measuring the implementation of codes of conduct. An assessment method based on a process approach of the responsible organization, *Journal of Business Ethics*, 45(1-2), 65-78.
- Palchoudhury, A. (2016). Productivity & ethical conduct: A correlation. *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, 21(1), 93- 94.
- Pan, P., Li, Y., Hao, S., Cao, H. & Liu, W. (2022). Research on the current situation and trend development of engineering ethics codes for civil engineering. *Proceedings of the 2022 International Conference on Diversified Education and Social Development (DESD 2022)*, 276- 286.
- Polmear, M. (2022). Macroethical development in civil and architectural engineering education. *50th Annual Conference of The European Society for Engineering Education*. Universitat Politècnica de Catalunya.
- Pouriansab, A. (2000), Principles of professional ethics. *Accountant Journal*, 14(137), 18-22 and 70-73. [In Persian].
- Qayyoomi Bidhendi, M. (2011). *Art and architecture of history of bases the in statements*. Tehran: Elmi. [In Persian].
- Rahmani, M. & Majrouhi, J. (2015). Code of professional ethics of engineering in Iran. *Iranian Journal of Engineering Education*. 17(67), 23-55. [In Persian].
- Ray, N., (2005). Architectural ethics, *Research Ethics Review*, 1(2), 67-72.
- Rismanbaf, A. (2008). An introduction to professional ethics in library and information science. *Research on Information Science and Public Libraries*. 15(2), 49-75. [In Persian].
- RAIA. (2017). *Architects' model statutory code of professional standards and conduct*. Royal Australian Institute of Architects.
- RIBA (2021). *Code of professional conduct*. Royal Institute of British Architects.
- Sadri, H. (2012). Professional ethics in architecture and responsibilities of architects towards humanity. *Turkish Journal of Business Ethics*. 5(9), 86-96.
- Sadri, H. (2017). Profession vs ethics, *Journal of Contemporary Urban Affairs*, 1(12), 76-82.
- Safari, H., Zamani, B & Rabbani, A. (2021). Analysis of dimensions and factors affecting the process of formulating professional ethics guidelines for urban planning in Iran. *Geography and Environmental Planning*. 31(4), 43-70. [In Persian].
- Simoni, P & Abbasi, M. (2020). Evaluating the relationship between education and professional activity in architecture and urban planning detailed study: School of architecture and urban planning, university of art. *Honar-ha-ye Ziba*, 1(25), 43-54. [In Persian]
- Spector, T. (2001). *The ethical architect: The dilemma of contemporary practice*. Princeton Architectural Press.
- Spector, T. (2005). Codes of ethics and coercion. In Ray, N. (Ed.), *Architecture and its ethical dilemmas*. New York: Routledge.
- Taylor, N. (2000). 'Ethical arguments about the aesthetics of architecture'. In Fox, W. (*Ethics and the Built Environment*. London: Routledge.
- RAEng. (2011). *Engineering ethics in practice: a guide for engineers*. London: The Royal Academy of Engineering.
- Valizadeh Oqani M. B. & Vafaei Poorsorkhabi, E. (2019). Ethics and its relation to architecture. *Journal of Architectural Thought*. 2(4), 1-18. [In Persian].
- Van Heerden, A., Jelodar, M.B., Chawynski, G. & Ellison, S. (2023). A study of the soft skills possessed and required in the construction sector. *Buildings*. 13(522), 1-20.
- Vee, C. & Skitmore, M. (2003), Professional ethics in the construction industry, *Journal of Engineering, Construction and Architectural Management*, 10(2), 117-127.
- Wilensky, H. L. (1964). The professionalization of everyone?. *American Journal of Sociology*, 70(2), 137-158.

◀ **محمد باقر ولی زاده اوغانی:** پژوهشگر دوره دکتری معماری اسلامی در دانشگاه هنر اسلامی تبریز است. علایق پژوهشی او شامل اخلاق حرفه‌ای در معماری، اخلاق در صنعت ساخت و ساز و اخلاق در آموزش معماری است.

◀ **لیلا مدقالچی:** فارغ التحصیل مقطع کارشناسی ارشد معماری از دانشگاه هنر اسلامی و دکترای معماری از دانشگاه تربیت مدرس است. وی در حال حاضر، عضو هیئت علمی و دانشیار گروه معماری دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر اسلامی تبریز است و به تحقیقات در زمینه‌های روش‌شناسی و طراحی پژوهی علاقمند است.

◀ **حامد بیتی:** دارای دکترای معماری و عضو هیئت علمی دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر اسلامی تبریز است. وی به تحقیقات در زمینه آموزش معماری، معماری معاصر و طراحی مسکن علاقه‌مند است.

◀ **مینو قره‌بگلو:** دارای مدرک دکتری تخصصی معماری از پردیس هنرهای زیبا دانشگاه تهران است. ایشان در خلال تحصیلات دوره دکتری، دوره فرصت‌های مطالعاتی شش ماهه‌ای در دانشگاه تکنولوژی وین گذرانده‌اند. در حال حاضر استاد تمام معماری در دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر اسلامی تبریز است و زمینه تخصصی ایشان در زمینه روانشناسی محیط و تأثیر الگوهای رفتاری و سبک زندگی در شکل‌گیری معماری است.